

**RAPORT ALTERNATIV CU PRIVIRE LA
IMPLEMENTAREA ACORDULUI DE ASOCIERE RM - UE
ÎN DOMENIUL EDUCAȚIE ȘI TINERET**

Chișinău
Mai 2019

AUTORI

Componenta educație - **Banari Roman**, expert în domeniul participare, drepturile tinerilor și nediscriminare

Componenta tineret - **Drăgălin Valeriu**, expert în domeniul politici publice de tineret și participare

Acest raport de evaluare este realizat în cadrul proiectului „Campanie de informare în regiunile Moldovei despre situația democratică și asistența UE pentru dezvoltarea țării”, în cadrul Platformei Naționale a Forumului Societății Civile din Parteneriatul Estic, implementat cu suportul financiar al Delegației Uniunii Europene în Republica Moldova.

Consiliul Național al Tineretului din Moldova nu poartă răspundere pentru estimările și opiniile prezentate în cadrul acestei publicații. Orice utilizare a unor extrase și opinii din conținutul Raportului dat urmează să facă referință la raportul CNTM vizat, care este titularul dreptului de autor asupra prezentei lucrări.

CUPRINS

REZUMAT EXECUTIV

INTRODUCERE

ASPECTE METODOLOGICE

I. DIMENSIUNEA EDUCAȚIE ȘI TINERET ÎN RELAȚIILE BILATERALE RM-UE

II. GRADUL DE REALIZARE A OBIECTIVELOR PRESTABILITE ÎN ACORDUL DE ASOCIERE ȘI

PLANURILE DE ACȚIUNI AFERENTE ACESTUIA

2.1. Aprecieri generale cu privire la implementarea cantitativă a PNAIAA

2.2. Domeniul educație

2.3. Domeniul de tineret

III. ASPECTE COMPARATIVE ÎN IMPLEMENTAREA ACORDULUI DE ASOCIERE DE CĂTRE STATELE

DIN CADRUL PARTENERIATUL ESTIC

3.1. Exemplul Ucrainei

3.2. Exemplul Georgiei

IV. CONCLUZII ȘI RECOMANDĂRI

ABREVIERI

AA - Acordul de Asociere

APL - Administrația publică locală

ARACIS - Agenția Română de Asigurare a Calității în Învățământul Superior

ANACEC - Agenția Națională de Asigurare a Calității în Educație și Cercetare

ANACIP - Agenția Națională de Asigurare a Calității în Învățământul Profesional

ANPAT - Agenția Națională pentru Programe și Activități de Tineret

AQAS - Agency for Quality Assurance

CES - Cerințe educaționale speciale

CNTM - Consiliul Național al Tineretului din Republica Moldova

CNC - Cadrul Național al Calificărilor

CLT - Consiliile Locale ale Tinerilor

CRT - Consiliile Raionale ale Tinerilor

EKKA - Estonian Quality Agency for Higher and Vocational Education

HG - Hotărârea Guvernului

MECC - Ministerul Educației, Culturii și Cercetării

MTS - Ministerul Tineretului și Sportului

ME - Ministerul Educației

OSC - Organizațiile Societății Civile

ONU - Organizația Națiunilor Unite

ÎPT - Învățământul profesional și tehnic

PEI - Plan educațional individualizat

PNUD - Programului Națiunilor Unite pentru Dezvoltare în Republica Moldova

PNAIAA - Planului Național de Acțiuni pentru Implementarea Acordului de Asociere Republica Moldova - Uniunea Europeană

RNCLT - Rețeaua Națională a Consiliilor Locale ale Tinerilor

RM-UE - Republica Moldova - Uniunea Europeană

RM - Republica Moldova

SNDST 2020 - Strategia națională de dezvoltare a sectorului de tineret 2020

SDC - Biroul de Cooperare al Elveției în Republica Moldova

UE - Uniunea Europeană

UNICEF - Fondul Națiunilor Unite pentru Copii

UNFPA - Fondul Organizației Națiunilor Unite pentru Populație

USMF - Universității de Medicină și Farmacie "Nicolae Testemițanu"

UNESCO - United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization

VET - Învățământul și instruirea vocațională

REZUMAT EXECUTIV

Raportul alternativ privind implementarea Acordului de Asociere RM-UE prezintă o evaluare independentă a procesului de implementare a Planurilor Naționale de acțiuni privind implementarea Acordului de Asociere RM-UE în domeniul educației și tineret, prezentând rezultatele de atingere a obiectivelor primate prin prisma calitativă și cantitativă a acestora. Totodată, au fost prezentate și viziunea tinerilor privind dezvoltarea domeniului educațional din țară.

Înainte de toate, am vrea să reiterăm importanța Acordului de Asociere RM-UE pentru dezvoltarea armonioasă a Republicii Moldova în toate domeniile de interes reglementate de prezentul acord, în special cel al educației și dezvoltării sectorului de tineret care, în esență, constituie un generator al evoluției și al progresului statului nostru pe toate dimensiunile socio-economice, juridice, participarea în procesele decizionale, etc.

Analizând Acordul de Asociere RM-UE și Planurile Naționale pentru Implementarea Acordului de Asociere, constatăm că aceste acte împreună constituie un set de măsuri destul de ambițioase în implementare, având și multe măsuri de intervenție pe sectorul de tineret și cel al educației, care luate împreună au avut și au scop îmbunătățirea sistemului educațional și a participării tinerilor în procesele decizionale ajustându-le în acest sens la necesitățile tinerilor.

Planurile de dezvoltare a sectorului educațional și de tineret din RM stabilite în Acordul de asociere RM-UE și PNAIAA sunt ambițioase, însă, cu părere de rău, pe alocuri, acesta a fost imposibil de realizat pe deplin or în parte unele măsuri prestabilite în Acordul de asociere RM-UE și PNAIAA în domeniul educație și tineret din cauza mai multor factori, dintre care putem menționa reforma administrativă a administrației publice centrale, mimarea proceselor participative, insuficiența resurselor financiare destinate dezvoltării sectorului de tineret, parteneriate slab dezvoltate între implementatori și partenerii acestora, fluctuația masivă a cadrelor din sistemului educațional și tineret, capacități reduse ale autorităților în procesul de coordonare și monitorizare a implementării PNAIAA, precum și inexistența unor mecanisme de măsurare a gradului de incluziune socială a tinerilor cu oportunități reduse în procesele de participare.

CONSTATĂRI CANTITATIVE ȘI STATISTICE

Evaluarea cantitativă a nivelului de realizare a Planului Național de Acțiuni pentru Implementarea Acordului de Asociere Republica Moldova - Uniunea Europeană 2014-2016 pentru perioada 2014-2016 indică implementarea acestuia în proporție de 73,73%¹. Conform Raportului de progres privind nivelul de realizare a Planului Național de Acțiuni pentru Implementarea Acordului de Asociere Republica Moldova - Uniunea Europeană 2014-2016 numărul de măsuri ce urmau a fi realizate în sectorul învățământului, formării, multilingvismului, tineretului și sportului în 2014-2016 au fost 37 la număr, dintre care doar 34 de măsuri realizate și 3 nerealizate.

Evaluarea cantitativă a nivelului de realizare a PNAIAA pentru perioada de raportare (2017) indică implementarea acestuia în proporție de 66%. Dacă să ne referim la progresele înregistrate în anul 2017 atunci putem menționa că din totalul de 587 acțiuni inclusiv cu caracter continuu din PNAIAA 2017-2019, au fost realizate 388 și nerealizate 199 de acțiuni, totodată având planificate pentru

¹ Raport de progres privind nivelul de realizare a Planului național de acțiuni pentru implementarea Acordului de Asociere Republica Moldova - Uniunea Europeană 2014-2016

anul 2017 în sectorul învățământului, formării, multilingvismului, tineretului și sportului - 21 de acțiuni, dintre care 3 cu caracter continuu.

Totodată, evaluarea cantitativă a nivelului de realizare a PNAIAA pentru perioada de raportare a anului 2018, indică implementarea acestuia în proporție de 64,68%. Astfel, din totalul de 691 acțiuni, inclusiv cu caracter continuu, au fost realizate 447 și nerealizate - 244. Dacă să ne referim mai specific la domeniul nostru de interes, în sectorul învățământului, formării, multilingvismului, tineretului și sportului pentru anul 2018 au fost planificate 24 de acțiuni, dintre care 20 sunt realizate și 4 nerealizate.

În lumina celor realizate prin intermediul PNAIAA, conform mai multor date statistice, sistemul educațional din țară rămâne a fi neatractiv pentru copii și tineri. În acest sens, Republica Moldova a fost clasată pe locul 62 din 130 de țări în Indicele capitalului uman al Forumului Economic Global, fiind ultima dintre țările europene. Indicele educației al PNUD la fel arată o situație nefavorabilă, Republica Moldova fiind plasată pe locul 114 din 187 de țări.

Dacă ne referim la viziunea copiilor și tinerilor din RM, aceștia în proporție de doar 31% (din numărul total de 1648 de tineri respondenți) consideră că **educația** este drept factor principal ce favorizează dezvoltarea tinerilor, alții dau preferință opțiunilor cum ar fi **participarea activă în viața socială** 41%, **sănătatea** 17% și doar 10% din respondenți consideră că **angajarea** este factor ce contribuie la dezvoltarea tinerilor. Acest indicator de 31% constituie o premiză pentru a analiza dacă sistemul de învățământ din RM acoperă necesitățile de dezvoltare a celorlalte 69% din tineri.

De asemenea, se atestă și o scădere drastică a numărului de studenți din țară, care aleg să-și continue studiile peste hotarele țării, unde consideră că au mai multe oportunități de dezvoltare. În acest context, datele Fundației Europene de Formare vin să confirme cele menționate. Astfel, studenții internaționali din Moldova sunt aproximativ 15% din numărul total de studenți. În prezent, în jur de 30 000 - jumătate dintre ei își fac studiile în România, în Rusia (6000), în Italia (3000), în Ucraina, în Germania, etc. (UNESCO UIS)², dar această cifră ar putea să fie și mai mare.

CONSTATĂRI CALITATIVE

În ceea ce privește realizările calitative pe sectorul educație și tineret, au fost înregistrate următoarele **realizări în proces de implementare a PNAIAA pe sectorul de educație**:

- adoptarea și implementarea Codului Educației și a Strategiei sectoriale de dezvoltare pentru anii 2014-2020 - Educația 2020;
- aprobarea Cadrului Național al Calificărilor din Republica Moldova;
- aprobarea Regulamentului cu privire la certificarea cunoștințelor și competențelor dobândite în contexte de educație nonformală și informală;
- instituirea Inspectoratului Național Școlar pentru învățământul general și a Agenției Naționale de Asigurare a Calității în Învățământul Profesional;
- evaluarea externă și acreditarea programelor de studii în instituții de învățământ superior și mediu de specialitate;
- participarea în cadrul programelor UE: Erasmus+, Jean Monnet;
- promovarea implementării autonomiei universitare extinse pe cele 4 componente ale acesteia: organizațională, academică, a resurselor umane și financiară;

² The World Bank Conference on Skills for Jobs, 14-15 May, 2019, Chișinău
<http://pubdocs.worldbank.org/en/616831557746722604/ETF-UBA-presentation-Moldova-ro.pdf>

- aprobarea unui nou Nomenclator al domeniilor de formare profesională, al specialiștilor și calificatorilor pentru învățământul profesional tehnic postsecundar și postsecundar nonterțiar;
- aprobarea noii calificări în învățământul superior;
- investiții în vederea reconstrucției Centrelor de Excelență din țară;
- operarea schimbării în învățământul superior (ciclul III) și acreditarea mai multor universități;
- implementarea programului e-admitere.

În domeniul de tineret, principalele realizări calitative sunt aprobarea Strategiei Naționale de Dezvoltare a Sectorului de Tineret și adoptarea Legii cu privire la Tineret. În același timp, între actul legislativ și documentul strategic apar careva divergențe, legate anume de vârsta persoanelor care sunt considerate a fi tineri. La momentul adoptării SNDST un tânăr era orice persoană cu vârsta cuprinsă între 16 și 30 de ani. Odată cu intrarea în vigoare a noii legi categoria tinerilor cuprinde segmentul de vârstă 14-35 de ani - astfel nu toate obiectivele strategice din SNDST corespund în totalitate cu necesitățile tuturor segmentelor de tineri în conformitate cu legislația actuală.

Concluzii/probleme-cheie în domeniul educație

Printre principalele nerealizări în procesul de implementare a PNAIAA poate fi menționat că nu au fost create Centrele de validare a cunoștințelor obținute în context nonformal și informal.

Totodată, nu au fost adoptate mecanisme normative ce vizează învățarea pe tot parcursul vieții și mecanismele de evaluare și validare a acestora, fapt ce este inadmisibil în contextul în care la nivelul comunității internațional se vorbește intens despre necesitatea implementării unor astfel de sisteme în vederea facilitării procesului de dezvoltare continuă a tinerilor și adulților. În același timp, nu a fost aprobată nici proiectul hotărârii de Guvern privind conferirea titlurilor științifico-didactice.

Mai mult ca atât, au fost un șir de măsuri în acordul de asociere RM-UE și PNAIAA care au fost realizate defectuos și rezultatele cărora ar fi putut avea alte finalități decât cele actuale. Astfel, reforma sistemului educațional și noua componentă a „*educației incluzive*” introdusă în noul Cod al educației, are ca scop asigurarea proceselor incluzive în sistemul educațional pentru copii și tinerii cu oportunități reduse. Însă în fapt, actualmente sistemul de învățământ este gazdă a fenomenului de discriminare, hărțuire și bullying față de tinerii cu oportunități reduse și nu doar. Aceasta poate fi dedus din relațiile tinerilor, dar și din datele Consiliului pentru prevenirea și eliminarea discriminării și asigurarea egalității unde au fost examinate mai multe cauze privind discriminarea în învățământ. Totodată, legislația națională în domeniul incluziuni sociale, inclusiv Codul educației obligă instituțiile de învățământ să adapteze căile de acces, blocurile sanitare și clasele de studiu la necesitățile copiilor și tinerilor cu dizabilități, însă și aici avem devieri de la norma legală. Astfel, în cadrul procesului de modernizare a Centrelor de Excelență din ultimii ani, acest proces de renovare nu a fost realizat prin prisma Designului Universal³ astfel încât să asigure accesibilitatea infrastructurii acestor instituții la necesitățile persoanelor cu dizabilități.

Tinerii consideră că sistemul educațional este cea mai importantă verigă în dezvoltarea lor personală și profesională, însă o bună parte din tineri declară că vor pleca la studii peste hotare din cauza că sistemul național de învățământ nu le acoperă necesitățile lor de

³ *Design Universal* - proiectarea produselor, mediului, programelor și serviciilor astfel încât să poată fi utilizate de către toate persoanele, pe cât este posibil, fără să fie nevoie de o adaptare sau de o proiectare specială. Designul universal nu va exclude dispozitivele de asistare pentru anumite grupuri de persoane cu dizabilități atunci când este necesar (art. 2 din Legea Nr. 60 din 30.03.2012 privind incluziunea socială a persoanelor cu dizabilități).

dezvoltare. Această afirmație se adevărește și prin faptul că universitățile din RM se confruntă de la an la an cu problema reducerii continuu a numărului de studenți. Perspectiva dată este una alarmantă și anume pentru faptul că chiar dacă se vorbește despre realizări în perfecționarea sistemului de învățământ, acesta rămâne a fi și în continuare neatractiv pentru mulți tineri din RM.

O altă problemă identificată este legată de procesul de formare profesional-tehnică prin sistem dual, unde la moment putem constata că acesta nu este destul de atractiv pentru agenții economici care ar putea fi parte a proceselor educaționale. În context putem menționa că în prezent avem circa 28 de instituții de învățământ în procesul educațional dual, în care sunt implicați orientativ 1500 de elevi și 260 de întreprinderi. Considerăm că acest rezultat ar fi putut fi mult mai impunător din considerent ce acest program educațional este pilotat încă din anul 2016. Totodată, conform unor tineri, nici sistemul de credite de studii transferabile nu a fost aplicabil în cazul lor, fapt ce trezește concluzia privind neuniformitatea aplicării acestora.

Concluzii/probleme cheie în domeniul tineret

Principalele realizări în procesul de implementare a PNAIAA pe sectorul de tineret sunt:

- adoptarea și implementarea Strategiei Naționale de Dezvoltare a Sectorului de Tineret 2020, Adoptarea și implementarea Legii cu privire la tineret;
- crearea și extinderea rețelei consiliilor raionale/municipale de tineret și dezvoltarea centrelor de tineret.

În același timp o parte din acțiunile preconizate pentru domeniul de tineret nu au fost realizate sau au fost realizate într-un mod defectuos. **Principala nerealizare** în procesul de implementare a PNAIAA a fost crearea **Agenciei Naționale pentru Dezvoltarea Programelor și Activității de Tineret**. Crearea unei Agenții de Tineret a devenit un obiectiv și mai necesar sectorului, odată cu dispariția Ministerului Tineretului și Sportului. În condițiile actuale atestăm că în Republica Moldova nu există o structură responsabilă de realizarea programelor destinate tinerilor. Tot aici menționăm și incapacitatea statului de a reforma și capacita Centrul ARTICO, care la rândul său, la fel urmează să realizeze mai multe obiective pe sectorul de tineret.

La etapa actuală se atestă problema funcționalității **Comisiei guvernamentale pentru politicile de tineret**. Aceasta are un rol primordial în crearea condițiilor pentru participarea tinerilor în procesul decizional și necesită a fi revizuit modalitatea de activitate. La nivel local atestăm lipsa structurilor de co-management, CNTM la rândul său depunând numeroase eforturi pentru dezvoltarea acestora, eforturi ce nu au fost susținute. Inexistența sau nefuncționalitatea acestor structuri sunt un impediment în procesul de promovare a participării tinerilor și asigurarea drepturilor și intereselor tinerilor în politicile locale și naționale.

În același timp considerăm **programul de extindere a Rețelei Consiliilor Raionale/Municipale de Tineret** ca fiind **realizat într-un mode defectuos** și lipsit de transparență. Tot în acest context atrage mai multe semne de întrebare legate de modalitatea de fondare și finanțare a Rețelei Naționale a Consiliilor Locale/Municipale de Tineret, dar și transparența acestei organizații. La etapa actuală se atestă un vizibil conflict de interese dintre MECC, Rețeaua Națională a Consiliilor Locale/Municipale de Tineret și Centrele de Tineret la Nivel Local. Câteva semne de întrebare apar și în legătură cu co-raportul dintre Consiliile Raionale de Tineret și Consiliile Raionale de Elevi, ambele structuri fiind la fel de importante pentru sector și nu se poate realiza dezvoltarea unora în detrimentul altora.

INTRODUCERE

Intensificarea relațiilor dintre Republica Moldova și Uniunea Europeană a luat apogeul în momentul ratificării de către Parlamentul Republicii Moldova la data de 2 iulie 2014 a Acordului de Asociere dintre Republica Moldova și Uniunea Europeană, care, în esență, reprezenta un angajament al Republicii Moldova în procesul de asociere politică și integrării economice cu Uniunea Europeană și statele membre ale acesteia.

Acest acord ambițios reprezintă o modalitate concretă de a exploata dinamica relațiilor UE-Moldova, concentrându-se pe sprijinirea reformelor de bază, pe redresarea și creșterea economică, guvernanta și cooperarea sectorială în domenii precum cooperarea în domeniul energiei, transport, mediu, sănătate publică, protecția consumatorilor, educația, formarea și tineretul, precum și cooperarea culturală. Factologic vorbind, semnarea și intrarea în vigoare a Acordului de Asociere în septembrie 2014 a impus întâi de toate crearea cadrului instituțional și punerea în funcțiune a mecanismelor necesare implementării acestui Acord de Asociere RM-UE. Datorită Acordului de Asociere RM-UE, a fost facilitat și procesul de dezvoltare a sectorului de tineret din Moldova și a celui educațional.

Scopul prezentului raport este evaluarea independentă a gradului de implementare a măsurilor/acțiunilor din cadrul Planurilor Naționale de acțiuni pentru implementarea Acordului de Asociere RM-UE, evaluarea calitativă a acestora și în ce măsură acestea au condus la realizarea obiectivelor specifice urmărite de părțile semnatare a Acordului de Asociere RM-UE. Obiectul de cercetare a prezentului raport de evaluare este domeniul educație (art. 123 din AA) și tineret (art. 125 din AA) și cum acestea au evoluat în Republica Moldova.

În evaluarea gradului de implementare a Acordului de Asociere RM-UE precum și a impactului acestuia asupra copiilor și tinerilor din Moldova, apare necesitatea de a efectua o evaluare a gradului de atingere a obiectivelor stabilite în Acordul de Asociere RM-UE și a actelor aferente acestuia, pentru a identifica punctele forte și punctele slabe în procesul de implementare a acestora. Totodată, prezentul raport încearcă să răspundă la un șir de probleme care au tergiversat procesul de atingere a obiectivelor din cadrul Acordului de Asociere RM-UE în domeniul educație și tineret, astfel identificând cauzele ce au dus la succesul procesului de implementare sau neimplementare a prevederilor Acordului de Asociere RM-UE și carențele acestui proces.

În cele din urmă, raportul reflectă și prezintă o analiză a tendințelor și a bunelor practici identificate în proces de consolidare a sectorului de tineret și învățământ din țările Parteneriatului Estic al UE care, la fel, au un Acord de Asociere cu Uniunea Europeană, cum ar fi Ucraina și Georgia. În același timp fiind prezentate fapte și statistici care ne ajută să înțelegem impactul Acordurilor de Asociere din țările de referință asupra beneficiarilor lor. Mai mult ca atât, sunt identificate și acele practici care ar constitui un bun exemplu pentru Guvernul Republicii Moldova pentru a fi preluate și implementate.

Drept consecință a procesului de evaluare, acesta fiind soldat și cu elaborarea unui set de recomandări prezentate în vederea îmbunătățirii mecanismelor de implementare a Acordului de Asociere RM-UE și altor acte juridice ce vin să asigure implementarea acordului, prezentate din perspectiva tinerilor și intereselor acestora. Importanța acestei monitorizări alternative din faptul că va fi posibilă măsurarea impactului Acordului de Asociere RM-UE asupra dezvoltării sectorului de învățământ, tineret și a tinerilor per-ansamblu din țară.

ASPECTE METODOLOGICE

a. Obiectul și limitările cercetării

Din punct de vedere al macro cercetării, acest raport are ca obiectiv prezentarea priorităților Acordului de Asociere RM-UE pentru dezvoltarea sectorului de tineret și a învățământului în RM, precum și analiza rapoartelor de progres privind nivelul de realizare a Planurilor Naționale de Acțiuni pentru Implementarea Acordului de Asociere Republica Moldova - Uniunea Europeană. Ne-am propus să dedicăm un capitol separat pentru o analiză comparativă a experiențelor țărilor din cadrul Parteneriatului Estic al UE care au de asemenea Acorduri de Asociere cu UE în scop de a identifica noi experiențe și bune practici de implementare a Acordului de Asociere, aici făcând referință la Ucraina și Georgia.

Obiectivul urmărit în cadrul procesului de monitorizare, a fost analiza cadrului normativ adoptat în urma procesului de implementare a Acordului de Asociere, punând accent pe consolidarea sistemului instituțional în domeniul tineretului și învățământului din RM, participarea copiilor și tinerilor din Republica Moldova în procesele decizionale ce îi privesc; stabilirea gradului de incluziune socială a tinerilor cu oportunități reduse în procesul de participare în structurile asociative de tineret și în învățământul din RM; progresele în reformarea sistemului de învățământ din RM; identificarea factorilor cauzali care au dus la succesul sau insuccesul implementării Acordului de Asociere RM-UE și a documentelor aferente acestuia; identificarea bunelor și relelor practici în implementarea și promovarea celor mai bune practici de promovare și dezvoltare a sectorului de tineret și participarea acestuia în învățământ.

Totodată, cercetările nu se extind asupra altor priorități ale Acordului de Asociere RM-EU decât cele legate de educație (art. 123 din AA) și tineret (art.125 din AA). În același timp nu constituie obiect al cercetării și activitățile ce țin de organizarea ședințelor, training-urilor și cercetărilor tematice care au fost făcute în contextul în procesului de implementare a Acordului de Asociere RM. Un motiv care justifică această acțiune, este faptul că actualmente este imposibil de evaluat în ce măsură aceste acțiuni au fost realizate cu un impact semnificativ asupra beneficiarilor acestora și care a fost rezultatul scontat de pe urma participării acestora la activitățile în cauză reglementate de Planurile Naționale de Acțiuni pentru implementarea Acordului de Asociere RM-UE.

a. Metodologia de cercetare

Elaborarea acestui raport de monitorizare a fost realizată în baza metodei cantitative și calitative de cercetare. Acțiunile întreprinse în vederea evaluării gradului de implementare a Acordului de Asociere RM-UE și a actelor aferente acestuia în domeniul educației și tineretului au fost privite prin prisma relevanței acțiunilor, coerenței, transparenței, cooperării și eficacității acestor acțiuni, analiza impactului, și durabilitatea lor. Evaluarea calitativă și cantitativă include concluzii și o serie de recomandări-cheie ce reies din evoluțiile pe sectorul de intervenție până la 1 aprilie 2019 ce ar putea fi luate în considerație de către autorități în procesul de implementare a PNAIAA.

Metoda cantitativă se rezumă la colectarea de date statistice privind tinerii și viziunea lor asupra domeniului educației și tineret din Republica Moldova. Totodată, unele concluzii privind realizarea anumitor măsuri din PNAIAA și impactul acestora au fost trase în urma discuțiilor purtate cu tinerii și unii experți și practicieni din domeniu. Ce ține de metoda calitativă a cercetării, putem spune că raportul a fost elaborat în baza datelor primare și secundare cu privire la implementarea PNAIAA. Astfel, componenta calitativă a cercetării a fost asigurată prin documentarea și evaluarea

mecanismelor naționale și locale de promovare și dezvoltare a sectorului de tineret și a învățământului efectuată în baza rapoartelor privind realizarea Planurilor Naționale de Acțiuni pentru Implementarea Acordului de Asociere RM-UE, dar și a altor rapoarte și analize tematice.

Totodată a fost utilizată la maxim și metoda de documentare și cercetare a politicilor publice, rezultate în proces de implementare a Planurilor Naționale de Acțiuni pentru Implementarea Acordului de Asociere RM-UE. Au fost analizate inclusiv și paginile web ale autorităților publice vizate, precum și în baza analizei altor surse informaționale disponibile care au ajutat la elucidarea impactului Acordului de Asociere RM-UE asupra sistemului de învățământ și a sectorului de tineret.

În cadrul procesului de monitorizare a gradului de implementare a Acordului de Asociere RM-UE, o atenție sporită fiind acordată doar acțiunilor care nu au fost realizate, sau realizarea acestora este făcută parțial sau în general lasă de dorit. În aceste condiții nefiind acordată o mare atenție pentru acțiunile realizate pe deplin, cum ar fi cele de elaborare a studiilor și rapoartelor, ori cele legate de formare și capacitate a tinerilor și a lucrătorilor de tineret, etc.

c. Dificultăți întâlnite în procesul de realizare a raportului

Imposibilitatea accesării paginii web care a fost instituită pentru a monitoriza procesul de implementare a Acordului de Asociere din considerente că e o pagină securizată⁴, fapt care posibil ne-a limitat accesul la datele care nu se regăsesc în rapoartele privind realizarea Planurilor Naționale de Acțiuni pentru Implementarea Acordului de Asociere RM-UE. În aceste circumstanțe de securitate sporită a unei platforme de monitorizare la care facem referință, astfel această situație ne trezește unele întrebări cu referire la transparența proceselor de monitorizare a Guvernului.

Capitolul I. DIMENSIUNEA EDUCAȚIE ȘI TINERET ÎN RELAȚIILE BILATERALE RM-UE

Acordul de asociere RM-UE

Istoric vorbind, relațiile dintre Uniunea Europeană și Republica Moldova s-au intensificat considerabil după anul 2010, când contextul relațiilor lor s-a schimbat în mod semnificativ și pozitiv de la lansarea Parteneriatului Estic. Datorită mai multor premise de ordin social și politic, între Uniunea Europeană și Republica Moldova au început negocierile pe marginea Acordului de Asociere în anul 2010 și asupra Zonei de Liber Schimb Cuprinzător și Aprofundat. De asemenea, a fost elaborat și lansat un Plan de Acțiuni privind liberalizarea regimului de vize, implementat cu succes la această perioadă. Regimul liberalizat de vize a fost un element fundamental care stă la baza asocierii politice și integrării economice a Republicii Moldova în Uniunea Europeană, prevăzut în Acordul de Asociere, și anume sporirea substanțială a mobilității și contactelor interumane.

Negocierile Acordului de Asociere RM-UE au fost finalizate în mod substanțial la 25 iunie 2013, iar Acordul a fost parafat pe 29 noiembrie 2013. La 28 iunie 2014 Cabinetul de miniștri al Republicii Moldova a aprobat proiectul de lege pentru ratificarea Acordului de Asociere între Republica Moldova, pe de o parte, și Uniunea Europeană, pe de altă parte, semnat pe 27 iunie 2014 la Bruxelles. Ulterior, la data de 2 iulie 2014, Acordul de Asociere între Republica Moldova și Uniunea Europeană a fost ratificat în plenul Legislativului prin Legea nr. 112.

Prevederile Acordului de Asociere RM-UE se extind asupra unei vaste game de relații sociale ce apar în domeniile cum ar fi: dialog politic consolidat în toate domeniile de interes, consolidarea

⁴ <https://monitorizare.gov.md/>

democrației, relații economice și comerciale, libertate, securitate și justiție, statul de drept și respectarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, etc.

Dacă ne referim la prevederile Acordului de Asociere RM-UE ce țin educație, aici identificăm Articolul 122 care prevede că Părțile cooperează pentru a promova învățarea pe tot parcursul vieții și pentru a încuraja cooperarea și transparența la toate nivelurile educației și formării, cu un accent deosebit pe învățământul superior. Astfel, această cooperare se concentrează, printre altele, asupra următoarelor domenii (art. 123 din Acord):

- a) promovarea învățării pe tot parcursul vieții, care este esențială pentru creșterea economică și ocuparea forței de muncă, permițând cetățenilor să participe pe deplin la viața socială;
- b) modernizarea sistemelor de educație și de formare, îmbunătățirea calității, a relevanței și a accesului la acestea;
- c) promovarea convergenței în învățământul superior, care derivă din procesul de la Bologna și din agenda UE privind modernizarea învățământului superior;
- d) consolidarea cooperării academice internaționale și participarea la programele de cooperare ale UE, sporind mobilitatea studenților și a cadrelor didactice;
- e) instituirea unui cadru național al calificărilor pentru a îmbunătăți transparența și recunoașterea calificărilor și a competențelor;
- f) promovarea obiectivelor stabilite în cadrul procesului de la Copenhaga privind consolidarea cooperării europene în materie de educație și de formare profesională.

În domeniul tineret, conform Articolul 125 din Acordul de Asociere RM-UE, părțile la acesta au convenit să coopereze în domeniul tineretului pentru:

- a. a întări cooperarea și schimburile în domeniul politicii în materie de tineret și al educației nonformale pentru tineri și pentru animatorii socio-educativi;
- b. a facilita participarea activă a tuturor tinerilor la viața socială;
- c. a susține tinerii și mobilitatea animatorilor socio-educativi ca un mijloc menit să promoveze dialogul intercultural și acumularea de cunoștințe, aptitudini și competențe în afara sistemelor educaționale formale, inclusiv prin intermediul voluntariatului, precum și
- d. pentru a promova cooperarea între organizațiile de tineret în vederea sprijinirii societății civile.

Agenda de asociere RM-UE

În cele din urmă, pentru a asigura ca Părțile la Acordul de Asociere RM-UE să se poată bucura deplin de beneficiile Acordului dat, în anul 2014 a fost adoptată și implementată *Agenda de Asociere dintre Uniunea Europeană și Republica Moldova*⁵. Scopul Agendei de Asociere a fost de a pregăti și a facilita implementarea Acordului de Asociere, creând cadrul practic prin intermediul căruia pot fi realizate obiectivele primordiale ale asocierii politice și integrării economice. În baza structurii Acordului de Asociere, Agenda de Asociere prevedea o listă de priorități pentru lucrul comun care urma să fie efectuat în perioada 2014-2016.

În domeniul nostru de cercetare, și anume „**educație, instruire și tineret**”, Agenda de Asociere prevedea că Părțile la Acordul de Asociere RM-UE vor coopera în modernizarea generală și reformarea sistemelor de educație, instruire și în domeniul tineretului, în particular prin: efectuarea lucrului comun și a schimburilor în scopul promovării integrării în continuare a Republicii Moldova în Spațiul European al Învățământului Superior, în contextul participării sale în calitate de membru în procesul de la Bologna, inclusiv prin reforma ciclului terțiar și crearea Agenției Naționale pentru Asigurarea Calității, și creșterii fluxurilor de mobilitate pentru studenți și cadrele

⁵ <http://dcfta.md/agenda-de-asociere-dintre-uniunea-europeana-si-republica-moldova>

universitare; elaborarea cadrului național de calificare pentru a îmbunătăți transparența și recunoașterea calificărilor și competențelor; promovarea cooperării academice, dezvoltării capacității și mobilității studenților și cadrelor didactice prin programul nou Erasmus+ și acțiunile de mobilitate și instruire a cercetătorilor Marie Skłodowska-Curie; implementarea și susținerea unei abordări strategice față de învățământul și instruirea vocațională (VET) cu scopul de a aduce sistemul VET al Republicii Moldova în conformitate cu modernizarea structurilor VET ale UE, conform celor urmărite în Procesul de la Copenhaga și prin instrumentele sale; încurajarea abordării strategice față de politica cu privire la tineret și îmbunătățirea schimburilor și cooperării în domeniul educației neformale pentru tineret și muncitorii tineri, drept mijloc de promovare a dialogului intercultural și susținerea societății civile, inter alia, prin intermediul programelor UE în domeniul tineretului.

În scopul asigurării continuității procesului de realizare și implementare a Acordului de Asociere RM-UE, p 19 august 2017 în Jurnalul Oficial al Uniunii Europene nr. "L 215" a fost publicată noua Agendă de Asociere RM-UE⁶ care identifică domeniile prioritare de implementare a prevederilor Acordului de Asociere pentru perioada 2017-2019.

În cadrul noii agende de asociere la capitolul „**educația, formarea și tineretul**” Părțile au convenit că vor colabora în direcția reformării și a modernizării generale a educației, astfel încât aceasta să răspundă necesităților tinerilor și ale țării, să fie echitabilă față de elevii și studenții din toate mediile sociale și geografice, să devină eficientă din punctul de vedere al utilizării resurselor și să inspire încredere societății prin buna calitate a resurselor umane și a rezultatelor obținute, a sistemelor de formare și a celor pentru tineret din Republica Moldova.

Pe plan structural această nouă agendă este divizată în activități ce constituie priorități pe termen scurt și priorități pe termen mediu. În cadrul acestor priorități, cooperarea între Republica Moldova și Uniunea Europeană va include următoarele activități:

Priorități pe termen scurt

Aici putem identifica priorități ce vin să asigure implementarea de mai departe a priorităților stabilite în precedenta Agendă de Asociere RM-UE, dintre care putem enumera următoarele:

- continuarea și finanțarea în mod adecvat a reformei VET, pentru a se alinia la obiectivele Strategiei de dezvoltare și ale Planului de Acțiune privind VET (2013-2020) și pentru a satisface nevoile pieței forței de muncă;
- realizarea de activități comune și de schimburi care să promoveze în continuare integrarea Republicii Moldova în Spațiul European al învățământului superior, în contextul participării sale la procesul Bologna;
- promovarea cooperării academice, a consolidării capacităților și a mobilității studenților și a personalului prin intermediul programului Erasmus+, precum și a mobilității și formării cercetătorilor prin intermediul acțiunilor Marie Skłodowska-Curi;
- promovarea cooperării sistemice între sistemul de învățământ și sectorul privat, pentru a stabili o corelație cu nevoile pieței muncii;
- îmbunătățirea schimburilor și a cooperării în domeniul educației nonformale a tineretului și a lucrătorilor de tineret, ca mijloc de promovare a dialogului intercultural și de susținere a societății civile, inclusiv prin intermediul programelor UE în domeniul tineretului.

⁶ Recomandarea nr. 1/2017 a Consiliului de asociere UE-Republica Moldova din 4 august 2017 privind Programul de asociere UE-Republica Moldova [2017/1489] https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=uriserv:OJ.L_.2017.215.01.0003.01.RON&toc=OJ:L:2017:215:TOC

- Urmare a acestora se prezintă și acele noi priorități ale noii Agende de Asociere RM-UE:
- finalizarea adoptării tuturor reglementărilor interne pentru a permite punerea în aplicare deplină a noului cod al educației la toate nivelurile de educație;
- sporirea capacității administrative a Ministerului Educației și a organismelor subordonate acestuia;
- instituirea unui sistem de indicatori de realizare care să reflecte relevanța rezultatelor obținute de sistemul de învățământ;
- sporirea calității formării inițiale a profesorilor, a calității procedurilor de recrutare și a atractivității locurilor de muncă în sectorul educației, inclusiv prin nivelul remunerației;
- operaționalizarea deplină a titlului VII din Codul educației (Învățarea pe tot parcursul vieții), în cooperare cu Ministerul Muncii;
- adoptarea unui cadru juridic pentru comitetele sectoriale;
- încurajarea implicării părților interesate relevante în toate formele de învățare pe tot parcursul vieții destinate dezvoltării profesionale continue, pentru ca acestea să răspundă într-o mai mare măsură nevoilor de pe piața forței de muncă;
- implementarea Strategiei naționale de dezvoltare a sectorului de tineret.

Priorități pe termen mediu

- asigurarea participării constante la testele PISA⁷;
- continuarea reformelor în învățământul de bază, pentru a consolida calitatea formării profesorilor, a moderniza programele de studiu și a progresa către o utilizare la scară mai largă a evaluării performanțelor;
- reducerea ratelor de părăsire timpurie a școlii;
- conectarea educației cu cercetarea și inovarea, precum și cu mediul economic și social;
- depunerea de eforturi în direcția modernizării instituțiilor de învățământ superior de stat, în special în vederea raționalizării rețelei, pentru a le face mai atractive și mai competitive, inclusiv printr-o mai mare transparență în gestionarea recrutărilor de personal;
- realizarea de evaluări externe și acreditarea tuturor programelor pentru toate cele trei cicluri (licență, masterat, doctorat) și a tuturor instituțiilor de învățământ superior;
- realizarea de evaluări externe și acreditarea furnizorilor de educație pentru adulți;
- intensificarea învățării pe tot parcursul vieții;
- implementarea și susținerea unei abordări strategice în ceea ce privește VET în vederea alinierii sistemului VET al Republicii Moldova la modernizarea structurilor VET ale UE, conform obiectivelor Procesului Copenhaga și instrumentelor acestuia;
- continuarea consolidării sistemului VET prin implementarea deplină a Planului de Acțiune al Strategiei de dezvoltare VET (2013-2020).

Astfel, aceste reglementări a acelor acte juridice bilaterale vizate mai sus acoperă un spectru larg de intervenții, prin care părțile la acestea și-au propus să contribuie la îmbunătățirea substanțială a situației tinerilor din RM, începând cu dezvoltarea sistemului de învățare, inclusiv cel pe parcursul vieții cât și a altor politici de tineret aferente celor educaționale prin implementarea Strategiei naționale de dezvoltare a sectorului de tineret 2020 și a Planului de Acțiuni privind implementarea acesteia⁸.

⁷ PISA is an international study conducted every three years which aims to assess education systems globally by testing 15-year-old students' abilities and knowledge in three subject areas ¼ science, math, and reading.

⁸ Hotărârea Guvernului Nr. 1006 din 10.12.2014

PLANURILE NAȚIONALE DE ACȚIUNI PENTRU IMPLEMENTAREA ACORDULUI DE ASOCIERE REPUBLICA MOLDOVA - UNIUNEA EUROPEANĂ

În același timp, la nivel național prin Hotărârea Guvernului nr. 808 din 7 octombrie 2014 Guvernul a adoptat Planul Național de Acțiuni pentru implementarea Acordului de Asociere Republica Moldova - Uniunea Europeană pentru anii 2014-2016, precum și Hotărârea Guvernului Nr. 1472 din 30.12.2016 cu privire la aprobarea Planului Național de Acțiuni pentru implementarea Acordului de Asociere Republica Moldova-Uniunea Europeană în perioada 2017-2019.

Aceste două acte normative naționale vin de asemenea să consolideze eforturile tuturor actorilor din domeniul de referință care au responsabilități în domeniile ce cad sub incidența Acordului de Asociere RM-UE și asigurarea obligativității implementării acțiunilor din planurile de acțiuni sus vizate.

Capitolul II. GRADUL DE REALIZARE A OBIECTIVELOR PRESTABILITE ÎN ACORDUL DE ASOCIERE ȘI PLANURILE DE ACȚIUNI AFERENTE ACESTUIA

Prezentul capitol va prezenta în perspectivă nivelul de implementare a Acordului de Asociere RM-UE și a documentelor aferente acestuia, prezentând progresele înregistrate inclusiv prin date statistice care au fost disponibile.

2.1. Aprecieri generale cu privire la implementarea cantitativă a PNAIAA

Evaluarea cantitativă a nivelului de realizare a Planului Național de Acțiuni pentru Implementarea Acordului de Asociere Republica Moldova - Uniunea Europeană 2014-2016 pentru perioada 2014-2016 indică implementarea acestuia în proporție de 73,73%⁹. Totodată, rata de armonizare a legislației naționale la acquis-ul comunitar prevăzut de Acord este de 34% din întreg numărul actelor UE.

Conform Raportului de progres privind nivelul de realizare a Planului Național de Acțiuni pentru Implementarea Acordului de Asociere Republica Moldova - Uniunea Europeană 2014-2016 numărul de măsuri ce urmau a fi realizate în sectorul învățământului, formării, multilingvismului, tineretului și sportului în 2014-2016 au fost 37 la număr, dintre care doar 34 de măsuri realizate și 3 măsuri nerealizate. Evaluarea cantitativă a nivelului de realizare a PNAIAA pentru perioada de raportare (2014-2016) indică implementarea acestuia în proporție de 90% pe sectorul de cercetare¹⁰.

Dacă să ne referim la progresele înregistrate în anul 2017 atunci putem menționa că din totalul de 587 acțiuni inclusiv cu caracter continuu din PNAIAA 2017-2019 au fost realizate 388 și nerealizate 199, totodată având planificate pentru anul 2017 în sectorul învățământului, formării, multilingvismului, tineretului și sportului 21 acțiuni, dintre care 3 cu caracter continuu. Evaluarea cantitativă a nivelului de realizare a PNAIAA pentru perioada de raportare (2017) indică implementarea acestuia în proporție de 66%.

Totodată, evaluarea cantitativă a nivelului de realizare a PNAIAA pentru perioada de raportare a anului 2018, indică implementarea acestuia în proporție de 64,68%. Astfel, din totalul de 691 acțiuni, inclusiv cu caracter continuu au fost realizate 447 și nerealizate 244. Și dacă să ne referim

⁹ Raport de progres privind nivelul de realizare a Planului național de acțiuni pentru implementarea Acordului de Asociere Republica Moldova - Uniunea Europeană 2014-2016

¹⁰ <http://www.mfa.gov.md/img/docs/Anexe-Impact-Raport-Implementare-AA-2014-2016.pdf>

mai specific la domeniul nostru de interes, în sectorul învățământului, formării, multilingvismului, tineretului și sportului pentru anul 2018 au fost planificate 24 de acțiuni, dintre care 20 realizate și 4 nerealizate¹¹. Totodată, până la sfârșitul anului 2019 autoritățile urmează să implementeze în total 4 măsuri restante pe domeniu.

2.2. Domeniul educație

Privire generală asupra succeselor și insucceselor pe sector

Principalele realizări în procesul de implementare a PNAIAA: Adoptarea și implementarea Codului Educației și a Strategiei sectorială de dezvoltare pentru anii 2014-2020 - Educația 2020; Aprobarea Cadrului Național al Calificărilor din Republica Moldova; instituirea Inspectoratului Național Școlar pentru învățământul general și a Agenției Naționale de Asigurare a Calității în Învățământul Profesional; evaluare externă și acreditarea programelor de studii în instituții de învățământ superior și mediu de specialitate; participarea în cadrul programelor UE: Erasmus+; Jean Monnet, etc.

Principalele nerealizări în procesul de implementare a PNAIAA: Nu au fost create Centrele de validare a cunoștințelor obținute în context nonformal și informal; nu au fost adoptate mecanisme normative ce vizează învățarea pe tot parcursul vieții și mecanismele de evaluare și validare a acestora.

Acțiuni realizate defectuos în procesul de implementare a PNAIAA: Procesul de modernizare a Centrelor de Excelență nu a fost realizat prin prisma Designului Universal¹² astfel încât să asigure accesibilitatea infrastructurii acestor instituții la necesitățile persoanelor cu dizabilități.

Din cele relatate în capitolul precedent, Acordul de Asociere stabilește anumite obiective pentru dezvoltarea sistemului de învățământ din Republica Moldova, în special reforma, modernizarea și alinierea acestuia în conformitate cu standardele procesului de la Bologna în domeniul învățământului superior, care include măsuri de îmbunătățire a calității și relevanței învățământului superior, instituind în același timp și mecanisme de implementare a Sistemului european de credite transferabile, care facilitează participarea studenților la programele europene de mobilitate academică. De asemenea prin acordul de Asociere RM-UE se urmărește și adaptarea formării profesionale din Republica Moldova la nevoile pieței muncii. A fost propusă îmbunătățirea învățământului vocațional tehnic din Moldova și formarea profesională pe tot parcursul vieții, precum și alte măsuri.

Necâtând la aceste obiective destul de ambițioase ale Acordului de Asociere RM-UE și a actelor aferente acestuia, Republica Moldova totuși a fost clasată pe locul 62 din 130 de țări în Indicele capitalului uman al Forumului Economic Global, fiind ultima din țările europene. Indicele educației al PNUD la fel arată o situație nefavorabilă, Republica Moldova fiind plasată pe locul 114 din 187 de țări. Potrivit indicilor PNUD din mai mulți ani, se pare că performanța Republicii Moldova la acest

¹¹ Raportul privind realizarea pe parcursul anului 2018 a Planului național de acțiuni pentru implementarea Acordului de Asociere RM-UE 2017-2019

¹² *Design Universal* - proiectarea produselor, mediului, programelor și serviciilor astfel încât să poată fi utilizate de către toate persoanele, pe cât este posibil, fără să fie nevoie de o adaptare sau de o proiectare specială. Designul universal nu va exclude dispozitivele de asistare pentru anumite grupuri de persoane cu dizabilități atunci când este necesar (art. 2 din Legea Nr. 60 din 30.03.2012 privind incluziunea socială a persoanelor cu dizabilități).

capitol nu s-a îmbunătățit din anul 1980. Aceste poziții joase în clasamente implică lipsa capitalului uman pentru o redresare majoră în performanța economică a Republicii Moldova¹³.

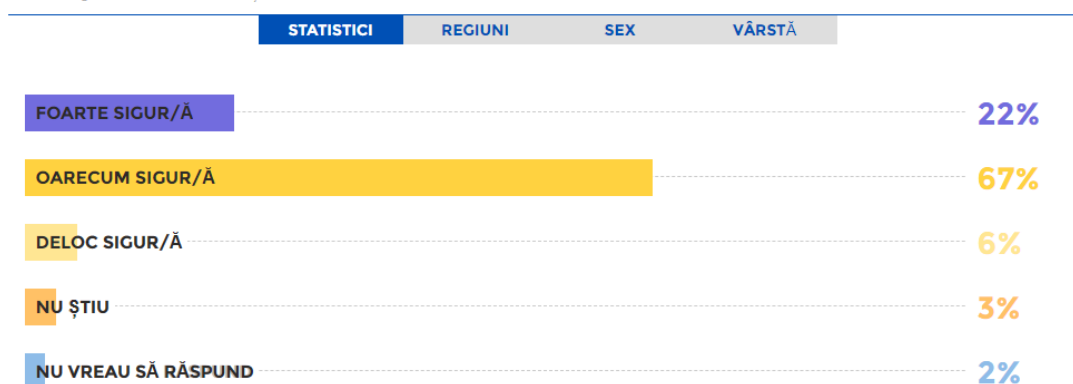
În același timp, conform raportului privind respectarea drepturilor copilului, în Republica Moldova în anul 2017¹⁴, elaborat de Avocatul Poporului pentru drepturile copilului, din perspectiva transpunerii legislației internaționale și a asigurării dreptului la educație, statul și-a îndeplinit parțial obligațiunile în conformitate cu legislația națională la rigorile stipulate de organismele internaționale la care Republica Moldova este parte. Mai mult ca atât, Avocatul Poporului pentru drepturile copilului reiterează problemele abordate în Raportul privind respectarea drepturilor copilului în 2016 dar și în Raportul alternativ înaintat către Comitetul ONU pentru drepturile copilului¹⁵ privind: curriculumul școlar excesiv de încărcat și teoretizat, lipsa sau insuficiența cadrelor didactice, lipsa cadrelor medicale în instituțiile de învățământ, nerespectarea normelor sanitaro-igienice în instituțiile respective, lipsa spațiilor de recreare pentru copii în instituțiile de învățământ, insuficiența activităților extrașcolare atractive, copiii neșcolarizați, abandonul școlar, alimentația copiilor care nu conține necesarul nutrițional, dar și ne-alimentarea copiilor claselor a cincea - a douăsprezecea, plățile informale în școală, transportarea elevilor, fără asigurarea securității acestora.

Mai mult ca atât, fenomenul de discriminarea și bullying persistă în instituțiile de învățământ din Republica Moldova în urma căruia copii și tinerii care se află în sistemul de învățământ suferă traumatisme de ordin psihic sau chiar fizic, fapt ce duce la excluderea lor, având ca efect și scăderea randamentului lor de implicare în activitățile școlare, scade și nivelul de acumulare a noilor cunoștințe¹⁶. În cele din urmă, am vrea să prezentăm și viziunea directă față de întrebarea ce ține de siguranța lor în școală, astfel 369 chestionați în cadrul unui sondaj U-Report¹⁷ privind spațiile civice¹⁸ au avut păreri diferite față de întrebarea "Cât de sigur te simți la școală?", unde pentru opțiunea **foarte sigur** au optat doar 22%, pentru varianta **oarecum sigur** au optat 67%, pentru opțiunea **deloc sigur** au optat 6%, totodată 3% din respondenți au optat pentru opțiune **nu știu** și alte 2 % din respondenți au declarat că **nu vor să răspundă** la această întrebare.

Figura nr.1

Cât de sigur te simți la școală?

369 au răspuns din 371 chestionați

¹³ "Aprofundarea relațiilor UE - RM Ce? De ce? Cum?", ediția a doua, editat de Michael Emerson și Denis Cenușă, 2018, p.230.

¹⁴ http://ombudsman.md/wp-content/uploads/2018/10/raport_copil_2017def.pdf

¹⁵ http://ombudsman.md/wp-content/uploads/2018/10/justitia_pentru_copii.pdf

¹⁶ Studiu "Fenomenul discriminării în instituțiile de învățământ din Republica Moldova" Autor: Roman Banari, 2017.

¹⁷ U-Report Moldova le permite tinerilor din orice comunitate să-și facă vocea auzită. Platforma U-Report este înființată de UNICEF și este administrată în Moldova de către CNTM.

¹⁸ <https://moldova.ureport.in/poll/735/>

Ținând cont de faptul că școala este locul unde fiecare copil își petrece cel mai mult timp din viața sa, considerăm că aceasta trebuie să asigure o atmosferă de creștere a copiilor într-un mediu prietenos, sigur, confortabil și prielnic pentru dezvoltarea armonioasă a acelor care se află în sistemul de învățământ. Toți copiii trebuie să aibă acces la studii calitative, indiferent care sunt criteriile care îl diferențiază de ceilalți precum și părerile sau viziunile acestora.

Mai mult ca atât, și în prezent suntem în situația în care multe școli din țară nu au o zonă bine dotată cu grupuri sanitare/WC în incinta instituției de învățământ, astfel fiind utilizate de copii WC din curțile instituțiilor de învățământ care de regulă sunt amplasate la o distanță mai mare de școală. Totodată, igiena acestor WC lasă de dorit. Mai mult ca atât acestea sunt utilizate de copii și pe timpul iernii fapt ce le poate afecta și înrăutăți sănătatea¹⁹. În acest context, conform unei cercetări realizate de către un grup de adolescenți din cadrul „Platformei Copiilor” la care au participat 175 de elevi din diferite instituții de învățământ din întreaga țară, unde 57 la sută dintre elevii care au participat la cercetare susțin că toaleta școlii este amplasată în afara clădirii. De asemenea, 75 la sută dintre respondenți au menționat că la WC nu există niciodată hârtie igienică, iar mirosul este foarte urât. În același timp, chiar dacă 90% dintre copii spun că există lavoare unde pot să-și spele mâinile, 70% dintre aceștia menționează că rar există sau niciodată nu există săpun. Totodată, tinerii au fost rugați să aprecieze starea generală a grupurilor sanitare cu o notă de la 1 la 7, unde aproape 60% dintre elevi au date note de la 1 la 4 (nota 1 fiind cea mai nesatisfăcătoare)²⁰.

În aceste circumstanțe, crearea de oportunități egale în educație pentru toți copiii este o tendință, dar și o obligațiune comună a tuturor statelor semnatare ale Convenției ONU cu privire la drepturile copilului. Educația de calitate este un drept fundamental al copilului pentru a garanta accesul la oportunități de dezvoltare și de viață, iar guvernele trebuie să ia toate deciziile în domeniul educației, ținând cont de acest fapt²¹. Totodată, dreptul la educație generează și o multitudine de obligații ale statuetelor membre ce reies din prevederile tratatelor internaționale la care Republica Moldova este parte precum și din actele normative naționale din domeniul educației.

Reieșind din obligațiunile statului prevăzute în reglementările naționale și internaționale în domeniul educației, la general, putem deduce următoarele prerogative ale statului și a instituțiilor de învățământ per ansamblu care vin să asigure dreptul tinerilor la un tratament egal și nediscriminatoriu în instituțiile de învățământ care ca finalitate are ca scop asigurarea implementării și respectării principiului nediscriminării.

O altă problemă este și rata abandonului școlar în Republica Moldova care este de 17,9% potrivit datelor End of Childhood Index al Save the Children²². Alte surse mai recente menționează că procentajul abandonului școlar timpuriu constituie 20%²³. În cele din urmă apare necesitatea prezentării viziunii copiilor și tinerilor vis-a-vis de sistemul educațional din Moldova și relevanța acestuia în dezvoltarea lor. În această ordine de idei copiii și tinerii din RM în proporție de 31% (din numărul total de 1648 de tineri respondenți) consideră că *educația* este drept factor principal ce favorizează dezvoltarea tinerilor, și alții dau preferință opțiunilor cum ar fi *participarea activă în*

¹⁹ <https://diez.md/2016/04/21/pereti-daramati-usi-scoase-si-mizerie-iata-cum-arata-wc-urile-scolilor-din-moldova/>

²⁰ <https://suntparinte.md/situatie-alarmana-in-wc-urile-din-unele-scoli-din-tara-conditii-insalubre-lipsa-de-hartie-igienica-si-sapun/>

²¹ Convenția ONU cu privire la drepturile copilului adoptată la 20 noiembrie 1989

²² <https://www.savethechildren.org/content/dam/usa/reports/emergency-response/end-of-childhood-report.PDF>

²³ The World Bank Conference on Skills for Jobs, 14-15 May, 2019, Chișinău <http://pubdocs.worldbank.org/en/616831557746722604/ETF-UBA-presentation-Moldova-ro.pdf>

viața socială 41%, sănătatea 17% și doar 10% din respondenți consideră că *angajarea* este factor ce contribuie la dezvoltarea tinerilor.

Figura nr.2

Pentru tine, care este factorul principal ce îți asigură dezvoltarea?

1.316 au răspuns din 1.336 chestionați

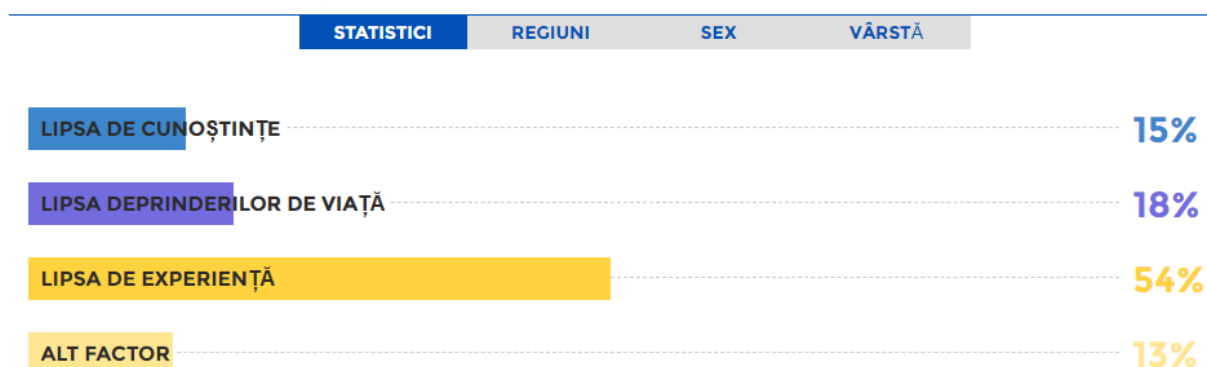

Tot în cadrul acestui sondaj realizat pe platforma U-Report respondenții vin cu opinii vis-a-vis de întrebarea "ce crezi că te împiedică să te dezvolti?" unde avem următoarea situație, **54% consideră lipsa de experiență** drept factor determinat ce împiedică dezvoltarea tinerilor în Moldova, iar pentru opțiune cu privire la *lipsa deprinderilor de viață au optat 19% din respondenți, iar lipsa de cunoștințe* este o problemă în viziunea a altor **15%** din respondenți și pentru *alți factori, decât cei enumerați* au optat **13%**²⁴.

Figura nr.3

Ce crezi că te împiedică să te dezvolti ?

1.280 au răspuns din 1.303 chestionați

Conform altui sondaj U-Report - „tinerii, și cum sunt afectați aceștia de migrație, în viziunea U-Reporterilor”²⁵ (Martie 2018) la care au participat 1 608 de respondenți din 1.609 chestionați care semnalează alte probleme esențiale care afectează tinerii și favorizează migrația masivă a acestora. Astfel, la întrebarea "Te-ai gândit vreodată să migrezi?" 94% dintre respondenți au afirmat că Da, s-au gândit să migreze. Dintre cei care au afirmat că s-au gândit să migreze, 66% au afirmat că s-ar putea întoarce în țară, iar 33% au afirmat că nu au luat în calcul această opțiune. 6% au spus că Nu s-au gândit să migreze. Este un procentaj alarmant al acestora care doresc să migreze, și principalele motive din care tinerii părăsesc Republica Moldova sunt: 67% dintre respondenți au afirmat că tinerii pleacă pentru a câștiga bani, 19% au ales o educație mai bună,

²⁴ <https://moldova.ureport.in/story/206/> sau <https://moldova.ureport.in/poll/609/>

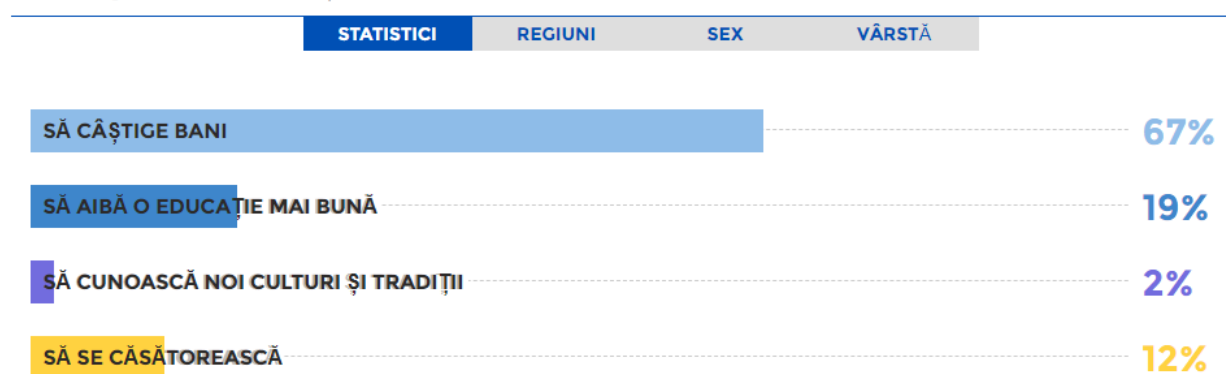
²⁵ <https://moldova.ureport.in/poll/598/>

doar 2% pleacă pentru a cunoaște noi culturi și tradiții și 12% ar putea părăsi țara pentru a se căsători în altă țară cu scopul de a avea o viață mai bună.

Figura nr.4

În opinia ta, care sunt principalele motive din care tinerii părăsesc Republica Moldova?

1.614 au răspuns din 1.625 chestionați

În același timp un alt studiu ne arată care sunt preferințele tinerilor, și anume "din studenții liceului (aproape de jumătate) (42% dintre bărbați și 49% dintre femei) doresc să continue studiile într-o universitate din Moldova, iar 33% sunt interesați să-și continue studiile în străinătate; doar 7% dintre bărbați și 3% dintre femei doresc să intre pe piața muncii imediat după absolvire²⁶.

Mai mult ca atât, vorbind despre emigrația tinerilor din Moldova și corelarea acestui fenomen cu scopurile educaționale ale tinerilor, am vrea să prezentăm unele date statistice prezentate de către Fundația Europeană de Formare care vin să confirme cele menționate privind ne-atractivitatea sistemului de învățământ din RM. Astfel, aceștia spun că "studenții internaționali din Moldova sunt aproximativ 15% din numărul total de studenți, în prezent, în jur de 30 000 - jumătate din ei în România își fac studiile, Rusia (6000), Italia (3000), Ucraina, Germania, etc. (UNESCO UIS)²⁷.

Pe fonul problemelor enunțate, sistemul de învățământ din RM resimte deja efectele defecțiunii și ne-atractivității acestuia prin aceea că rata de școlarizare în școlile primare din Moldova continuă să scadă, contrar tendințelor globale²⁸. Astfel, sistemul de învățământ din Moldova se confruntă cu problema ce ține de reducerea continuă a numărului de studenți în RM. Această tendință de descreștere este sesizată și de experții Fundației Europene de Formare care vin și cu niște cifre surprinzătoare la acest capitol²⁹.

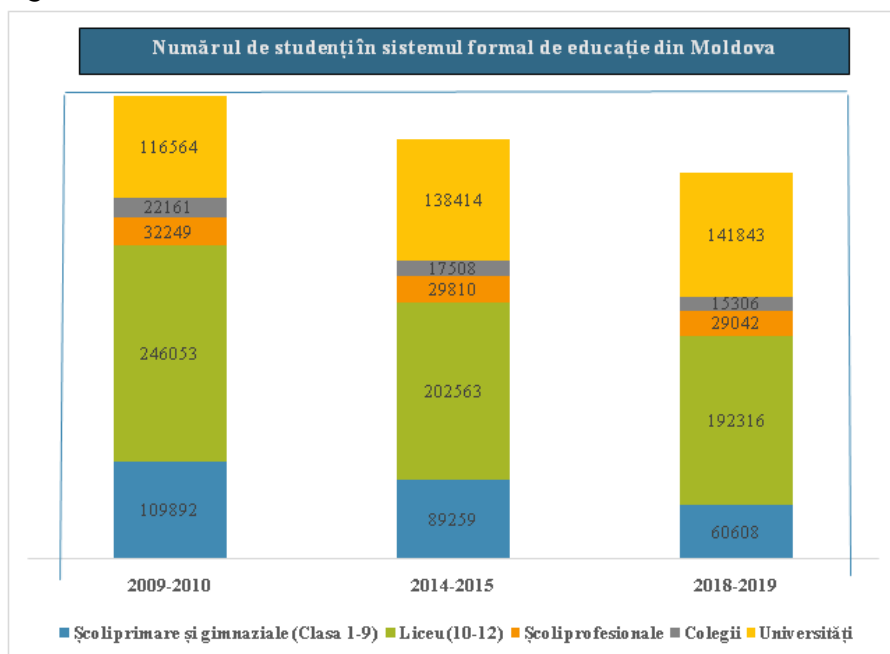
²⁶ From Aspirationsto Occupations: The Role of Information in Educational and Labor Market Decisionsin Moldova, p.18.

²⁷ The World Bank Conference on Skills for Jobs, 14-15 May, 2019, Chișinău <http://pubdocs.worldbank.org/en/616831557746722604/ETF-UBA-presentation-Moldova-ro.pdf>

²⁸ Association Implementation Report on Moldova, 2018, http://www.3dcftas.eu/system/tdf/association_implementation_report_on_moldova.pdf?file=1&type=node&id=432&force=

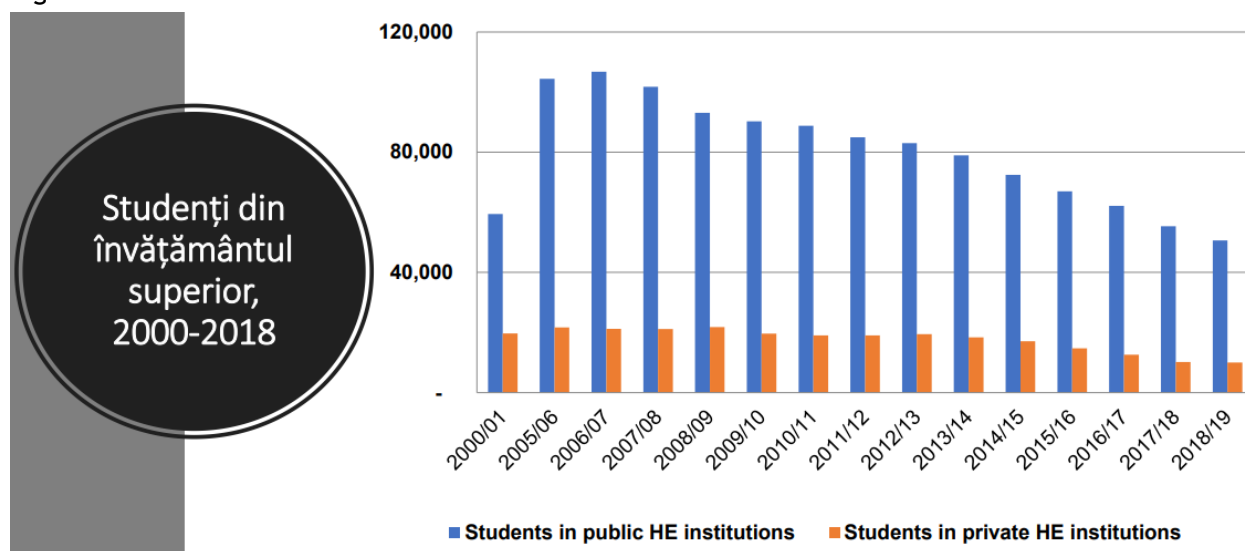
²⁹ The World Bank Conference on Skills for Jobs, 14-15 May, 2019, Chișinău <http://pubdocs.worldbank.org/en/616831557746722604/ETF-UBA-presentation-Moldova-ro.pdf>

Figura nr.5

Ori dacă să observăm tendințele de scădere a numărului de studenți din învățământul superior din Moldova, putem observa următoarele tendințe alarmante de descreștere a numărului de studenți privită prin prisma anilor³⁰.

Figura nr.6

Toate aceste date privind educația ca factor determinant în dezvoltarea copiilor și tinerilor privită din perspectiva tinerilor, care procentual nu depășesc 31% din numărul de respondenți, precum și faptul că instituțiile de învățământ din RM au tot mai puțini studenți de la an la an, iar tinerii emigrează continuu din țară inclusiv în căutarea de oportunități educaționale mai bune decât cele oferite de sistemul educațional din Moldova. În esență aceste date prezentate mai sus ne spun despre faptul că copiii și tinerii nu percep învățământul și instituțiile de învățământ din RM că ar fi un factor ce aduce un impact benefic pentru dezvoltarea lor, unii dintre care decid chiar să

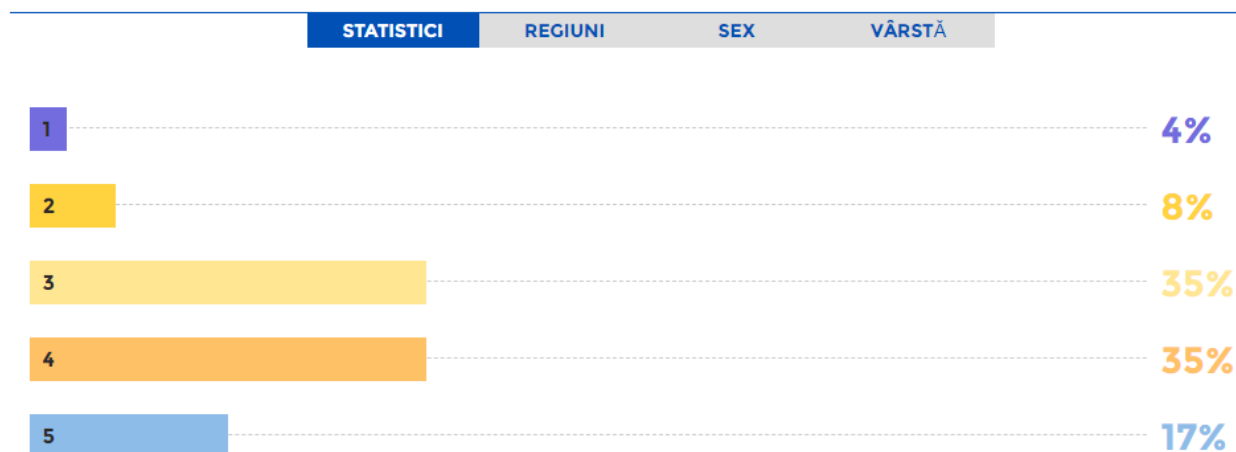
³⁰ The World Bank Conference on Skills for Jobs, 14-15 May, 2019, Chișinău
<http://pubdocs.worldbank.org/en/796971557746779757/Higher-Education-S4JC-Lucia-Casap-ro.pdf>

părăsească sistemul de învățământ din țară în favoarea instituțiilor de învățământ din străinătate care le pot asigura și garanta un proces educațional de calitate și cu perspective de dezvoltare profesională. Această concluzie poate fi trasă și din aprecierile copiilor (993 au răspuns din 1.014 chestionați) care o dau aceștia pentru instituțiile de învățământ în care se află, unde media generală dată este în jur de 3.5 puncte, unde indicatorii de apreciere au fost de la 1 (jos) și 5 (înalț)³¹.

Figura nr.7

De la 1 (scăzut) la 5 (înalț) cum evaluezi calitatea educației în școala ta ?

993 au răspuns din 1.014 chestionați

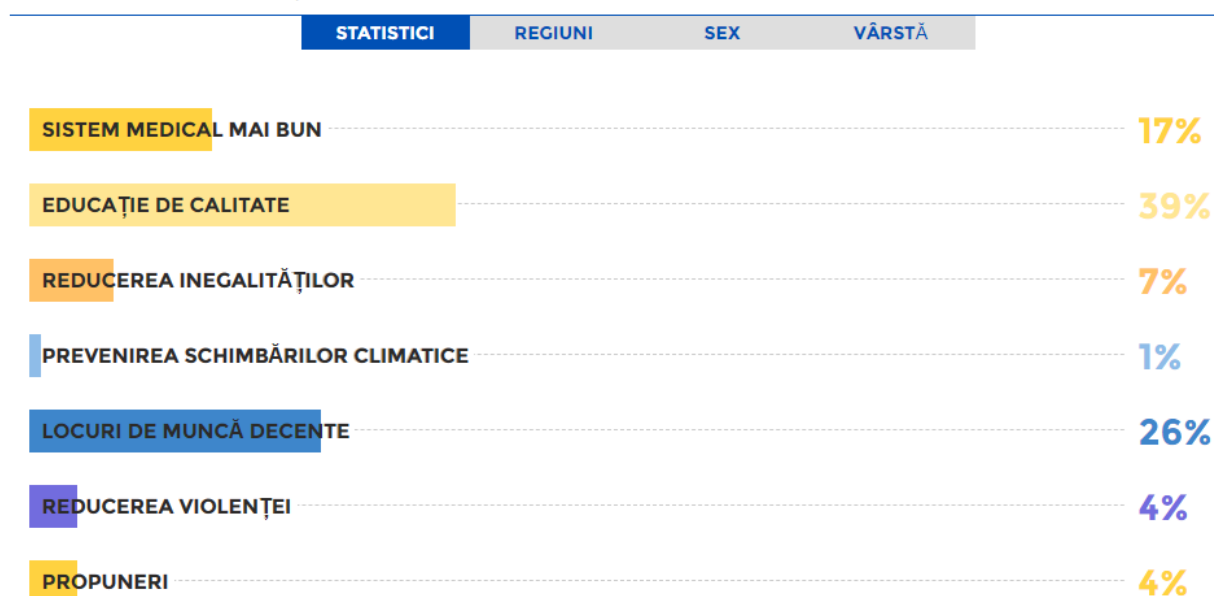

Un ultim sondaj U-Report la care am vrea să facem referire este sondajul privind viziunea tinerilor pentru Strategia Națională de Dezvoltare „Moldova 2030”, unde *educația de calitate* a fost identificată drept prioritatea de gradul întâi pentru următorii ani (39% din respondenți).

Figura nr.8

Care ar trebui să fie obiectivul principal al Strategiei Moldova 2030

273 au răspuns din 276 chestionați

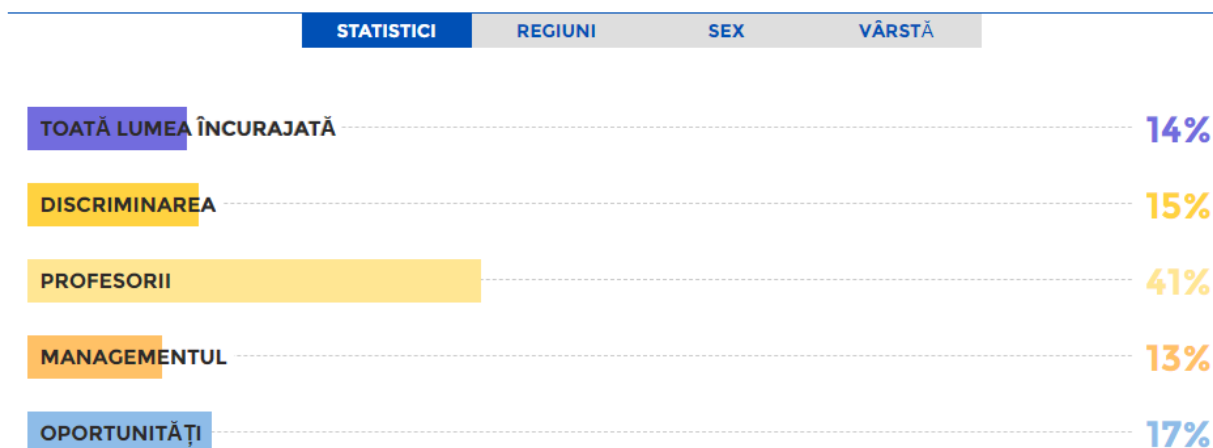
³¹ <https://moldova.ureport.in/poll/988/>

Este important de menționat că 41% dintre tinerii participanți la sondaj (15-19 ani), consideră că *principalul determinant al educației de calitate sunt profesorii și tehnicile de predare a materiei*³².

Figura nr. 9

În ce mod putem spori calitatea educației

252 au răspuns din 257 chestionați

Concluzionând în baza celor relatate, în special în baza datelor statistice ce reflectă viziunea tinerilor asupra sistemului educațional din RM, putem concluziona că actualmente mai sunt multe puncte slabe în ceea ce privește respectarea drepturilor copiilor și a tinerilor în instituțiile de învățământ.

Chiar și așa, în lumina tuturor problemelor identificate mai sus, de către autoritățile publice competente din Republica Moldova au fost depuse eforturi considerabile în vederea realizării măsurilor ce vin să asigure implementarea Acordului de Asociere RM-UE la capitolul educație. În cele din urmă, prezenta secțiune are ca scop să prezinte gradul de implementare și realizare a fiecărei măsuri/acțiuni din cadrul Planurilor Naționale de Acțiuni pentru Implementarea Acordului de Asociere RM-UE.

În cele ce urmează v-am încerca să prezentăm acțiunile ce au dus la atingerea obiectivelor Acordului de Asociere RM-UE, dar și carențele care au fost identificate în procesul de implementare a acelor rezultate raportate ca fiind realizate. Astfel, printre acțiunile de progres se pot prezenta următoarele.

CODUL EDUCAȚIEI al RM

Una din cele mai considerabile acțiuni din cadrul Planului de Acțiuni pentru implementarea Acordului de Asociere RM-UE a fost aprobarea Codului Educației prin Legea nr. 152 din 17.07.2014, Monitorul Oficial nr. 319-324 din 24.10.2014. Noul Cod al Educației asigură reconceptualizarea sistemului educațional național în vederea modernizării acestuia și racordării la standardele europene. Totodată, acest act legislativ vine cu o inovație pentru sistemul educațional din Moldova, și anume acest cod are o componentă specială în cadrul acesteia, și anume "educația incluzivă" care în esență vine să asigure incluziunea socială a tinerilor cu cerințe educaționale speciale în sistemul de învățământ din Moldova.

³² <https://moldova.ureport.in/poll/522/> sau <https://moldova.ureport.in/story/155/>

Necătând la faptul că codul are acest nou capitol „educația incluzivă” obligatorie pentru implementare, această formă educațională chiar și în ziua de azi merită atenția noastră pe motiv că aceasta nu este implementată pe deplin. În acest context este de menționat că la nivel național sunt întreprinse acțiuni pentru a asigura dreptul la educație a copiilor cu cerințe speciale, în special a celor cu dizabilități, prin implementarea în continuare a programelor de educație incluzivă. Procesul de incluziune a copiilor cu cerințe educaționale speciale este prevăzut într-un șir de acte normative³³.

Acest proces presupune dezvoltarea serviciilor de suport pentru cadre didactice, părinți și copiii cu necesități speciale pentru a asigura integrarea acestora în școală și comunitate. Însă, chiar dacă avem politici bune pe acest sector, problemele privind educația incluzivă din Republica Moldova există, și acestea țin de: imperfecțiunea mecanismelor de finanțare, în special, în contextul alocării mijloacelor financiare în bază de normative per elev, este importantă și necesară evaluarea individuală a fiecărui copil cu necesități speciale, iar suma alocată trebuie să corespundă nevoilor acestora; intervenția insuficientă a mecanismului inter-sectorial de colaborare pentru evaluarea copilului cu probleme de dezvoltare; nivelul insuficient de dezvoltare a competențelor cadrelor didactice care nu au beneficiat de instruire în domeniul educației incluzive, comparativ cu al celor care au urmat cursuri de instruire (cu cât perioada de instruire a fost mai mare, cu atât atitudinea față de incluziune a evoluat spre pozitiv); stereotipuri ale societății/comunității și atitudine reticentă față de copiii cu necesități speciale; insuficiența acută de materiale didactice și de rechizite pentru buna desfășurare a procesului educației incluzive; condițiile și accesibilitatea redusă în instituțiile de educație pentru copiii cu dizabilități fizice; asigurarea insuficientă cu cadre didactice de sprijin, bine instruite în domeniul asistenței copiilor cu dizabilități; transparență redusă în gestionarea resurselor financiare alocate instituției de educație timpurie; sistemele de colectare a datelor despre copiii cu CES și dizabilități nu sunt armonizate pentru a furniza în mod adecvat informații statistice care să servească drept bază pentru planificarea programelor, fapt care solicită necesitatea cartografierii serviciilor de suport.

Totodată, cea mai gravă problemă ar fi și inaccesibilitatea claselor și blocurilor de studii și blocurile sanitare la nevoile copiilor cu dizabilități. În acest context putem menționa și faptul că nici acestea nu sunt adaptate la necesităților copiilor cu dizabilități locomotorii fapt ce constituie un impediment enorm în asigurarea procesului de incluziune socială a acestor copii. Mai mult ca atât, în urma reformei structurale în domeniul învățământului care avea ca scop asigurarea accesului fiecărui copil la o educație de calitate, au fost create școli de circumscripție, către care sunt transportați elevii din localitățile învecinate. Însă și la acest capitol sunt raportate neajunsuri, în acest sens Avocatul Poporului pentru drepturile copilului comunică că sunt destul de des sesizate situații, în care mijloacele de transport destinate transportării elevilor la școlile de circumscripție nu corespund cerințelor necesare.

Din cauza insuficienței mijloacelor de transport, copiii sunt nevoiți să se deplaseze spre „școala de circumscripție” pe jos, la distanțe mari, în condiții nesigure, pe orice condiții meteorologice.

³³ Programul național de dezvoltare a educației incluzive pentru anii 2011- 2020; Metodologia de evaluare a dezvoltării copilului, ordinul ME nr.99,din 26.02.2015; Metodologia de organizare și funcționare a Centrului de resurse în Educație Incluzivă, ord. ME, nr.100 din 26.02 2015; Instrucțiunea de organizare a instruirii la domiciliu, ord. ME nr.98, din 26.02.2015; Instrucțiunea privind procedurile specifice de examinare a elevilor cu Cerințe educaționale speciale, condiții specifice, ord. ME nr.156 din 20.03. 2015; Reglementările și condițiile specifice de evaluare a elevilor cu CES care au studiat după un PEI, ord. ME nr. 311 din 05 mai 2015.

Părinții sunt impuși de situație să achite plata pentru transport sau să deplaseze copilul cu mijloace proprii³⁴.

Totodată conform sondajului U-Report privind situația copiilor și tinerilor cu dizabilități în instituțiile de învățământ, unde la întrebarea ”Crezi că școala ta ar putea face mai mult pentru băieții și fetele cu dizabilități?” au fost înregistrați 550 de respondenți din 554 chestionați la care 86% au optat pentru obțiunea DA iar alții 14% au ales NU ca variantă de răspuns. Și atunci când au fost întrebați ce ar putea face școala lor pentru fetele și băieții cu dizabilități, aceștia au optat pentru variantele legate de furnizarea echipamentelor necesare acestora (39%), suport și îndrumare (12%), implicarea în activități (37%) și implicarea în procesele decizionale (11%)³⁵.

Figura nr. 10

Ce crezi că ar putea face școala ta pentru fetele și băieții cu dizabilități?

539 au răspuns din 550 chestionați

În aceeași ordine de idei al educației incluzive putem spune că actualmente din rapoartele statistice ale MECC nu se poate măsura în ce măsură educația incluzivă își produce efectele în asigurarea dreptului la educație pentru copiii cu oportunități limitate pe motiv că aceste date prezentate³⁶ reflectă numărul general de elevi din sistemul educațional la toate nivelurile și nicidecum nu sunt prezentate date statistice dezagregate pe dizabilitate și tipurile acesteia, etnie, orientare sexuală, religie, familii sociali vulnerabile, ș.a. Prin urmare, din cauza lipsei de date statistice dezagregate este dificil de dezvoltat programe specifice adresate acestor categorii de tineri care ar asigura incluziunea lor socială în învățământ.

STRATEGIA SECTORIALĂ DE DEZVOLTARE PENTRU ANII 2014-2020 - EDUCAȚIA 2020

O altă măsură realizată în cadrul PNAIAA a fost aprobată și Strategia sectorială de dezvoltare pentru anii 2014-2020 - Educația 2020 prin HG nr.944 din 14.11.2014. Pentru implementarea acesteia, se asigură coordonarea integrată a procesului de planificare strategică sectorială în domeniul educației și dezvoltarea continuă a sistemului educațional național, bazându-se pe 3 piloni de bază: acces, echitate și relevanță.

³⁴ Raport privind implementarea Cartei Sociale Europene în Republica Moldova a fost elaborat de Dr. Olivier De Schutter, expert al Consiliului European. Raportul a fost elaborat atât în baza cercetărilor la birou, cât și în baza unei misiuni de anchetă desfășurate la Chișinău în decembrie 2017.

³⁵ <https://moldova.ureport.in/poll/918/>

³⁶ <https://mecc.gov.md/ro/content/statistica-1>

AGENȚIA NAȚIONALĂ DE ASIGURARE A CALITĂȚII ÎN ÎNVĂȚĂMÂNTUL PROFESIONAL

Un alt progres în foaia de parcurs a Guvernului RM este și faptul că a fost creată Agenția Națională de Asigurare a Calității în Învățământul Profesional prin HG nr. 652 din 13 august 2014³⁷. Regulamentul de organizare și funcționare a ANACIP³⁸ a fost aprobat prin HG nr.191 din 22.04.2015. A fost aprobată Metodologia și criteriile de evaluare externă a calității programelor de studii din instituțiile de învățământ superior - HG nr. 616 din 18.05.2016. Astfel, ANACIP și-a început activitatea, fiind autorizate de către acesta pentru funcționare sau funcționare provizorie mai multe programe de licență, de master și programe de doctorat.

Mai mult ca atât, prin ordinul ministrului nr.1213 din 13.08.2018 Cu privire la calendarul evaluărilor externe în vederea acreditării programelor de studii superioare a fost stabilită obligativitatea acreditării către anul 2020 a programelor de studii superioare de licență și master și condiționarea pentru admitere pentru toate universitățile din țară. Însă o îngrijorare apare aici așa cum relatează unii manageri de instituții de învățământ, și anume birocratizarea procesului de evaluare.

Totodată aceștia au semnalat îngrijorarea lor pentru taxele exagerate, poate chiar și inutile atunci când merge vorba despre depunerea cererii pentru evaluarea programelor de către ANACIP, sumă care constituie 1550-2000 lei per program și în esență nu o consideră justificată. Totodată, conform declarațiilor reprezentanților MECC, datorită faptului că ANACIP și-a început activitatea mai târziu decât a fost planificat, actualmente avem doar circa 30% din programele educaționale au fost evaluate din toate cele existente³⁹.

AUTONOMIA UNIVERSITARĂ

Pe lângă acestea, Ministerul Educației (pe atunci) a promovat implementarea autonomiei universitare extinse pe cele 4 componente ale acesteia: organizațională, academică, a resurselor umane și financiară. În cadrul proiectului Tempus ATHENA Asociația Europeană a Universităților a realizat o evaluare externă a situației privind gradul de implementare a autonomiei universitare în instituțiile din Republica Moldova. Studiul confirmă că în universitățile din RM: Autonomia organizațională constituie 42% fiind pe locul al 27 din cele 28 state, Autonomia resurselor umane - 59% plasând instituțiile noastre pe locul 21, Autonomia academică - 51% având locul 23 și respectiv, Autonomia financiară cu 49% și regăsindu-ne pe locul 20. Libertatea Universităților în luarea deciziilor fapt ce condiționează sporirea calității educației; Gestionarea eficientă a resurselor umane și materiale; Promovarea dialogului cu piața muncii. Dar când vorbim despre autonomia financiară a universităților, acestea de asemenea depind și de comanda de stat, unde Guvernul prin intermediul MECC asigură financiar universitățile prin alocarea sumelor destinate pentru recrutarea studenților. Însă, în condițiile în care universitățile rămân continuu fără studenți, acestea recurg la unele tehnici destul de periculoase pentru viitorul acestei țări, și anume ne referim la faptul că profesorii pun note trecătoare studenților fără merite doar că Universitățile să nu piardă locurile finanțate de stat⁴⁰.

³⁷ În temeiul pct. 1 din Hotărârea Guvernului Nr. 201 din 28.02.2018 cu privire la organizarea și funcționarea Agenției Naționale de Asigurare a Calității în Educație și Cercetare se modifică denumirea Agenției Naționale de Asigurare a Calității în Învățământul Profesional în Agenția Națională de Asigurare a Calității în Educație și Cercetare.

³⁸ Misiunea ANACIP constă în dezvoltarea și promovarea culturii calității în domeniul învățământului profesional tehnic, superior și în formarea continuă, contribuind la sporirea competitivității economice și coeziunii sociale în Republica Moldova.

³⁹ The World Bank Conference on Skills for Jobs, 14-15 Mai, 2019, Chișinău

⁴⁰ The World Bank Conference on Skills for Jobs, 14-15 Mai, 2019, Chișinău

Efectele acestei practici generează incompetența și neeficiența absolvenților pe piața muncii, prin urmare aceasta crește numărul șomerilor în rândul tinerilor sau se atestă și faptul că mulți tineri nu lucrează după specialitățile pe care le obținuseră la absolvirea Universităților.

MOBILITATEA ACADEMICĂ / Programul Erasmus +

În perioada de monitorizare ME/MECC, în comun cu Oficiul Național al Programului Erasmus + a continuat acțiunile de promovare a Programului - companii de informare, prin anunțuri plasate pe site-ul ME și al Oficiului Erasmus +, seminare. În 2015 în R. Moldova a continuat implementarea a 15 proiecte UE TEMPUS câștigate de către instituțiile de învățământ în perioada anterioară. De asemenea în 2016, la fel ca în 2015 au fost selectate pentru finanțare 4 proiecte Jean Monnet. În cadrul programului Erasmus+, în 2016 au fost înregistrate următoarele rezultate: Pentru Acțiunea cheie 1 - Mobilitatea de credite, 36 de proiecte cu implicarea universităților din Republica Moldova au fost selectate pentru finanțare din totalul de 80 de dosare depuse, 499 de mobilități preconizate. Dintre care: - pentru studenți din Republica Moldova spre Uniunea Europeană 181 de mobilități; - pentru cadre didactice 145 de mobilități; - pentru studenți din Uniunea Europeană în Republica Moldova 61 de mobilități; - pentru cadre didactice 108 de mobilități.

Trei proiecte de Consolidare a Capacităților în învățământul superior din Moldova au primit aprobare pentru finanțare, anul 2015 de la Comisia Europeană în cadrul Acțiunii cheie 2 - Capacity Building in Higher Education. Iar în anul 2016 din 41 de dosare depuse cu implicarea universităților din Republica Moldova - 4 proiecte au fost selectate pentru finanțare. Promovarea mobilității academice, aceasta fiind unul dintre obiectivele procesului Bologna. Creșterea capacităților instituționale ale ÎS din RM; Racordarea ÎS din țară la standarde și valori europene; Participarea în circuitul academic internațional.

Totodată, în contextul participării instituțiilor de învățământ superior, la Acțiunea II a Programului UE Erasmus+ Capacity Building, în anul 2018 a fost lansată implementarea a 4 proiecte, Capacity building, câștigate în anul 2017. Pentru apelul de propuneri din anul 2018 instituțiile de învățământ din RM au înaintat 31 de propuneri de proiecte, dintre care au fost selectate 2. Urmare a aplicațiilor pentru anul academic 2017-2018, universitățile din Republica Moldova au beneficiat de 65 de proiecte de mobilitate de credite. În cadrul acestor proiecte vor fi realizate în perioada septembrie 2017 - august 2018, 500 de mobilități de către studenți și cadre didactice. Studenții și profesorii din țara noastră au beneficiat de 314 mobilități în universitățile din UE. La rândul lor, universitățile din Republica Moldova au primit 192 de studenți și profesori din țările europene (datele pentru anul academic 2018-2019 vor fi publicate în a doua jumătate a anului 2019).

În anul 2017, Comisia Europeană a selectat pentru finanțare în Republica Moldova patru proiecte de Consolidare a Capacităților în Învățământul Superior cu participarea universităților din țările europene. Bugetul total pentru aceste proiecte este de peste 3 mln de euro, dintre care 1 mln de euro va reveni Republicii Moldova. În același timp, un nou proiect Jean Monnet va fi realizat cu sprijinul financiar al Programului Erasmus + (aprox. 29 000 EUR). Până în prezent, opt proiecte din această Acțiune specifică sunt desfășurate în Republica Moldova.

Menționăm că Erasmus+ are un buget total pentru UE și țările terțe de 14,7 miliarde de euro pentru perioada 2014-2020, buget care a fost mărit semnificativ pentru următorul ciclu al programului Erasmus +. De asemenea, un alt program finanțat de către Comisia Europeană își extinde semnificativ activitatea în RM.

eTwinning Plus

Vorbim despre programul e-Twinning a cărui implementare s-a extins și cantitativ și calitativ: astfel conform datelor statistice la moment în Moldova sunt implementate circa 1129 de proiecte de care au beneficiat 365 de profesori înregistrați în Program, totodată având 179 școli înregistrate în Program⁴¹. Scopul eTwinning Plus este de a facilita crearea și desfășurarea parteneriatelor între școlile din Republica Moldova și UE. În cadrul acestor parteneriate se implementează proiecte educaționale comune utilizând mijloacele Tehnologiilor Informaționale și Comunicaționale. În eTwinning Plus se acordă o atenție deosebită instruirii continue a cadrelor didactice prin organizarea de instruiți, cursuri și ateliere online desfășurate atât în Republica Moldova cât și UE.

CADRUL NAȚIONAL al CALIFICĂRILOR

A fost aprobat Cadrul Național al Calificărilor pentru învățământ superior pentru 143 de calificări. Au fost editate 4 volume de calificări pe domenii/specialități. A fost editat cel de-al IV-lea volum pentru 17 domenii de formare profesională și 56 specialități. În 2014 au fost perfectate și editate 37 domenii de formare profesională și 76 de calificări în 4 volume. În proces de elaborare a CNC-ului au fost implicați 300 agenți economici, parteneri sociali și alți factori interesați. Ulterior, a fost aprobat un nou Nomenclator al domeniilor de formare profesională și al specialităților în învățământul superior ajustat la cerințele pieței muncii, care oferă absolvenților mai multe posibilități de angajare în câmpul muncii (HG nr. 482 din 28 iunie 2017); - Aprobarea Cadrului Național al Calificărilor din Republica Moldova (Hotărârea Guvernului nr. 1016 din 23.11.2017). Acesta este un pas considerabil în dezvoltarea învățământului din Moldova, însă și aici mai sunt de adăugat, astfel e de menționat că actualmente nu avem standarde de calificare care să ne spună ce calități profesionale trebuie să aibă un absolvent și cum măsurăm atingerea acestora⁴².

Totodată, Guvernul în ședința din 9 decembrie 2015 a aprobat un nou Nomenclator al domeniilor de formare profesională, al specialiștilor și calificărilor pentru învățământul profesional tehnic postsecundar și postsecundar nonterțiar. Metodologia Cadrului Național al Calificărilor în învățământul superior a fost aprobată prin ordinul ME nr. 989 din 17.09.2014. Racordarea formării profesionale din RM la standardele europene; Recunoașterea actelor de studii, eliberate în R. Moldova pe arena internațională; Mobilitatea profesională și academică a cetățenilor. În același timp a fost aprobată metodologia, Cadrului Național al Calificărilor în învățământul secundar profesional și mediu de specialitate, a fost aprobat prin ordinul ME nr. 990 din 17.09.2014. Metodologia servește cadru normativ pentru elaborarea și dezvoltarea CNC în Învățământul Profesional Tehnic.

În vederea dezvoltării Registrului Național al calificărilor în învățământul superior au fost aprobate 143 de calificări cu implicarea a 300 de agenți economici, parteneri sociali și alți factori interesați. În învățământul secundar profesional și mediu de specialitate au fost elaborate 67 de calificări profesionale, dintre care 17 la nivelul ÎPT secundar și 50 la nivelul ÎPT postsecundar. Actualizarea continuă a Registrului Național al Calificărilor obținute în sistemul de învățământ din Republica Moldova. În perioada anului academic octombrie 2017 - octombrie 2018 în elaborarea cadrului normativ pentru dezvoltarea CNC și pentru recunoașterea și echivalarea calificărilor au fost implicați partenerii sociali, inclusiv din mediul economic - cca 150 de reprezentanți. Astfel, au fost elaborate și aprobate 11 standarde de calificări în domeniul educației, 16 - în domeniul tehnologiilor informaționale și comunicațiilor, 8 - în domeniul sănătății; 1 - în domeniul ingineriei.

⁴¹ <https://plus.etwinning.net/en/pub/countries/country.cfm?c=498>

⁴² The World Bank Conference on Skills for Jobs, 14-15 Mai, 2019, Chișinău

ÎMBUNĂȚĂȚIREA SISTEMULUI VET ÎN MOLDOVA

Datorită suportului bugetar din partea UE, în perioada 2014-2016 a fost posibilă îmbunătățirea sistemului VET în Moldova prin reformarea rețelei instituțiilor VET și creșterea calității procesului de învățământ și ajustarea pregătirii profesionale în acest sector la necesitățile pieței muncii. Astfel fiind inițiat procesul de reformare a Învățământului Profesional Tehnic. În acest sens, în temeiul Proiectului UE, au fost cartografiate toate - 97 de instituții de învățământ secundar profesional și mediu de specialitate. La ședința Consiliului Coordonator în domeniul Învățământului Profesional Tehnic din martie 2015 a fost aprobată lista celor 10 Centre de Excelență. Prin HG nr.230 din 4 mai 2015 a fost aprobat Planul de Acțiuni pentru restructurarea rețelei de instituții de învățământ profesional-tehnic, anii 2015-2020. Prin HG nr. 444 din 20 iulie 2015 au fost reorganizate 23 instituții ÎPT, dintre care au fost create 5 Centre de excelență în anul 2016, 3 instituții au fost reorganizate, 1 instituție a fost lichidată, iar la 6 instituții le-a fost modificată denumirea. (HG nr. 786 din 23.06.2016). Racordarea pregătirii profesionale la necesitățile pieței naționale; Eficientizarea investițiilor în sistemul formării profesional tehnice. Astfel, prin HG nr.444 din 20.07.2015 a fost aprobată lista celor 10 Centre de Excelență. În anul 2015 au fost create 5 Centre de Excelență în domeniul Construcției, Transport, Industrie Ușoară, Servicii și Prelucrarea Alimentelor, Informatică și Tehnologii Informaționale. În anul 2016 au fost create 6 Centre de Excelență, dintre care: -2 Centre de Excelență în domeniul Educației, HG nr. 786 din 23.06.2016; -1 Centru de Excelență în domeniul culturii, HG nr. 851 din 08.07.2016; -1 Centru de Excelență în domeniul Medicinii, HG nr.744 din 10.06.2016; -2 Centre de Excelență în domeniul Agriculturii, HG nr. 781 din 22.06.2016.

În urma reformei învățământului profesional tehnic, s-a majorat substanțial numărul elevilor și al agenților economici care sunt încadrați în procesul de formare profesional-tehnică prin sistem dual: de la circa 280 de elevi în anul 2016 la peste 600 de elevi în anul 2017 și de la circa 15 agenți economici în anul 2016 la 44 de agenți economici în anul 2017, implicați în procesul de oferire a instruirii prin sistem dual. În prezent avem circa 28 de instituții de învățământ în procesul educațional dual, în care sunt implicați orientativ 1500 de elevi și 260 de întreprinderi. Privind prin prisma evoluției acestui program, considerăm că au fost atinse rezultate bune dar credem că aceste rezultate puteau fi și mai bune. Această situație de fapt ne arată că pe deoparte, instituțiile de învățământ tehnic nu lucrează suficient la consolidarea de parteneriate și colaborare cu agenții economici. Pe de altă parte aceasta ne mai spune și despre reticența sectorului privat în a fi parte a acestui proces inovator de învățare unde toate părțile implicate sunt în câștig. În aceste condiții, învățământul dual rămâne a fi neatractiv pentru agenții economici, fapt ce poate fi remediat prin măsuri de promovare și chiar stimulare pentru cei implicați. Mai mult ca atât, apare și întrebarea referitoare la calitatea procesului de învățământ dual actual și sunt oare pregătiți agenții economici implicați în a transmite cunoștințele lor pentru studenții pe care îi găzduiesc?! Prin urmare se impune necesitatea de a dezvolta unele programe de abilitare a acestor agenți economici în lucru cu copiii însoțiti cu tehnici de comunicare și predare non-formală, etc.

RECONSTRUCȚIA CENTRELOR DE EXCELENȚĂ

De asemenea, pe parcursul anului 2017 au fost efectuate investiții în vederea reconstrucției Centrelor de Excelență (Informatică și Tehnologii Informaționale, Construcției, Transporturi, Servicii și Prelucrarea Alimentelor, Medicină și Farmacie) în valoare de circa 60 mln lei. Însă cu părere de rău este necesar de menționat că în procesul de reconstrucție a acestor centre de excelență doar o instituție de învățământ din cele vizate a respectat Normativul în Construcții NCM C.01.06-20149 și Codul practic în construcții CP C.01.02-201410 care vin să asigure implementarea Legii nr. 60 din 30

martie 2012 privind incluziunea socială a persoanelor cu dizabilități. Această concluzie este trasă de către Asociația Obștească „Alianța Organizațiilor pentru Persoane cu Dizabilități din Republica Moldova” care în perioada 13.06.2018 - 15.10.2018 a efectuat o evaluare a condițiilor de accesibilitate ale clădirilor blocurilor de studii și căminelor studențești a 11 Centre de Excelență⁴³.

Constatările studiului de evaluare ne spun că 4 Centre din cele 11 evaluate erau în proces de renovare. În rezultatul evaluărilor, s-a constatat că din cele 7 Centre care nu erau în proces de renovare: 1 Centru este accesibil, 2 - parțial accesibile și 4 - total inaccesibile⁴⁴. Această situație a inaccesibilității infrastructurii instituțiilor de învățământ constituie o formă de discriminare a copiilor și tinerilor cu dizabilități. În aceste condiții, situația de ignoranță a asigurării accesibilității instituțiilor de învățământ de către autoritățile și managerii Centrelor de Excelență, ne demonstrează despre faptul că investițiile din bugetul public destinate pentru reconstrucțiile acestor instituții, sunt utilizate contrar cadrului legal național⁴⁵ care prevede că „în scopul asigurării unei vieți independente persoanelor cu dizabilități, autoritățile publice centrale și locale, organizațiile nonguvernamentale, agenții economici, indiferent de forma de organizare juridică, în funcție de competențele lor funcționale, evaluează situația în domeniu și întreprind măsuri concrete pentru a facilita accesul persoanelor cu dizabilități, în condiții de egalitate cu ceilalți, la mediul fizic, la transport, la informație și la mijloacele de comunicare, inclusiv la tehnologia informației și la comunicațiile electronice, la alte utilități și servicii deschise sau furnizate publicului, atât în localitățile urbane, cât și în localitățile rurale, în conformitate cu normativele în vigoare”.

SISTEMUL DE CREDITE DE STUDII TRANSFERABILE

În același timp, Sistemul de Credite de Studii Transferabile a fost implementat din 1 septembrie 2014 în învățământul mediu de specialitate. Promovarea cooperării interinstituționale din perspectiva facilitării mobilității academice și recunoașterii perioadelor de studiu realizate de persoane în diferite instituții de învățământ profesional tehnic sau a învățării pe parcursul întregii vieți; Sporirea încrederii între furnizorii de programe de formare profesională și a atractivității învățământului profesional tehnic prin asigurarea transparenței și transferul rezultatelor învățării. Dacă ne referim la Sistemul de Credite de Studii Transferabile, mai mulți studenți din RM au raportat despre faptul că aceste credite obținute de ei în instituții de învățământ, cum ar fi Centre de Excelență, nu au fost luate în considerație în cadrul Universităților unde își au studiile. Aceasta neavând un caracter sistemic, astfel în opinia noastră problema în cauză este generată de factorul uman, și anume membrii comisiilor de admitere din universități nu cunosc despre acest sistem.

CENTRELE DE GHIDARE ÎN CARIERĂ

Printre realizările ce au mai fost realizate în această perioadă pe sectorul educației se numără și consolidarea centrelor de ghidare în carieră deschise pe lângă unele Universități și Centre de Excelență/Colegii, însă acestea încă nu acoperă întregul teritoriu al RM, astfel se cere consolidarea și asigurarea durabilității acestora.

INSPECTORATUL NAȚIONAL ȘCOLAR PENTRU ÎNVĂȚĂMÂNTUL GENERAL

⁴³ https://mecc.gov.md/sites/default/files/centre_de_excelenta_1.pdf

⁴⁴ RAPORT de evaluare și analiză tehnică a Centrelor de excelență din subordinea Ministerului Educației, Culturii și Cercetării <http://incluziune.md/ro/wp-content/uploads/2016/10/Raport-CE-Fin.pdf>

⁴⁵ Legea Nr. 60 din 30.03.2012 privind incluziunea socială a persoanelor cu dizabilități, art.18, alin (1).

Și Inspectoratul Național Școlar⁴⁶ pentru învățământul general a fost creat prin Hotărârea Guvernului nr. 898 din 27.10.2014 și și-a început activitatea în 2015. Inspectoratul realizează evaluarea învățământului general, de acreditare a instituțiilor și are misiunea de a contribui la asigurarea calității în învățământ prin promovarea, monitorizarea și evaluarea implementării politicii de stat în domeniul învățământului general.

AGENȚIA NAȚIONALĂ PENTRU CERCETARE ȘI DEZVOLTARE

Mai mult ca atât, în 2018 a fost lansată activitatea Agenției Naționale pentru Cercetare și Dezvoltare⁴⁷, care activează în baza HG Nr. 196 din 28.02.2018. Agenția are misiunea de a asigura excelența și performanța în vederea realizării priorităților naționale în domeniile cercetării, inovării și dezvoltării. În acest sens ANCD organizează și desfășoară concursuri de proiecte, inclusiv asigură expertizarea și evaluarea independentă a proiectelor înaintate la concursuri, în scopul distribuției fondurilor publice alocate pentru finanțarea proiectelor.

REGULAMENTUL CU PRIVIRE LA CERTIFICAREA CUNOȘTIȚELOR ȘI COMPETENȚELOR DOBÂNDITE ÎN CONTEXTE DE EDUCAȚIE NONFORMALĂ ȘI INFORMALĂ

A fost aprobat Regulamentul cu privire la certificarea cunoștințelor și competențelor dobândite în contexte de educație nonformală și informală în cadrul ședinței Colegiului Ministerului Educației din 27.12.2016 și pus în aplicare prin Ordinul ME nr. 1082 din 29.12.2016, fiind astfel promovată învățarea pe parcursul întregii vieți. Totodată, pentru asigurarea implementării acestei acțiuni, fiind necesară instituirea pârgghiilor de recunoaștere a cunoștințelor obținute în context nonformal și informal care ar veni să asigure aplicabilitatea practică a acestei inițiative. În context, au fost instituite 2 centre pilot pentru experimentarea procesului de validare a învățării nonformale și informale (Școala Profesională nr.2, Centru de Excelență în Industria Alimentară). Experimentul a arătat că este necesară perfecționarea instrumentelor evaluatorii și de validare.

ORGANIZAREA STUDIILOR SUPERIOARE DE DOCTORAT, CICLUL III

A fost adoptat și Regulamentul privind organizarea studiilor superioare de doctorat, ciclul III a fost aprobat prin HG. nr. 1007 din 10.12.2014 care a fost modificată prin Recomandările cadru privind remunerarea conducătorilor de doctorat și a comisiilor de îndrumare, aprobate prin HG nr. 531 din 10 iulie 2017; Recomandările pentru Planul cadru au fost aprobate prin ordinul Ministrului nr. 118 din 6 martie 2015. Planul cadru se implementează începând cu 1 septembrie 2015; Mecanismele sunt incluse în Regulamentul cu privire la studiile de Doctorat, aprobat prin HG 1007 din 10.12.2014. Este de menționat faptul că, fiecare școală doctorală autorizată provizoriu își elaborează o metodologie proprie de admitere. Au fost autorizate 43 de școli doctorale cu acordarea dreptului de organizare a studiilor superioare de doctorat unui număr de 11 instituții de învățământ superior, 10 consorții naționale, 1 consorțiu internațional și 3 parteneriate. În baza Metodologiei de organizare a competiției granturilor doctorale au fost repartizate granturile doctorale de la bugetul de stat. În contextul organizării studiilor doctorale au fost aprobate Standardele de abilitare a conducătorilor de doctorat. Realizarea obiectivului Procesului de la Bologna, care prevede că Doctoratul este ciclul III al ÎS și prin aceasta racordarea structurii ÎS din R. Moldova la structura sistemelor educaționale europene: Revenirea cercetării în universități; Facilitarea recunoașterii actelor de studii și a calificărilor în plan internațional; Asigurarea unei sinergii dintre educație, cercetare și inovare.

⁴⁶ <https://isn.edu.md/>

⁴⁷ <https://ancd.gov.md/>

De asemenea, în perioada 2014-2015 mai multe programe de studii din RM au primit acreditarea internațională a unor Agenții de asigurare a calității din România, Germania și Estonia. Astfel au obținut acreditare internațională 26 de programe la licență în drept, științe ale educației, inginerie, administrare publică etc., precum și 21 de programe de master în drept din cadrul a 20 de instituții de învățământ superior. Evaluarea externă a programelor de licență în Drept a fost realizată de către ARACIS, România. În rezultatul evaluării externe a programelor de Drept a fost acordată acreditarea acestora la 13 universități pentru o perioadă de 5 ani, pentru alte 3 programe de licență a fost retras dreptul de organizare a acestora.

e-Admitere

Un alt succes al procesului de implementare a Acordului de Asociere RM-UE și a actelor aferente acestuia este și lansarea conceptului e-Admitere care a fost elaborat și aprobat prin ordinul Ministrului nr.201 din 8 aprilie 2015. Ministerul Educației a realizat consultări cu instituțiile de învățământ superior în vederea promovării și implementării în perspectivă a Conceptului. Drept urmare, tinerii au posibilitatea să se înregistreze în prealabilă la concursul de admitere în instituțiile superioare de învățământ dorite.

Totodată, Regulamentului-cadru de oferire a studiilor universitare la distanță a fost aprobat prin ordinul ministrului educației nr.474 din 24.05.2016. Această măsură va contribui la sporirea accesibilității, reducerea costurilor, gestionarea resurselor și la dezvoltarea interactivității.

IMPLEMENTAREA SISTEMULUI INFORMAȚIONAL DE MANAGEMENT ÎN CADRUL USMF

O altă realizare este implementarea Sistemului Informațional de Management în cadrul USMF-ului care a prevăzut 4 module în cadrul cărora s-au realizat o serie de obiective majore, conform domeniului de activitate. Aceste 4 module sunt: Modulul Resurse Umane, Modulul Comunicare, Modulul Social și Modulul Didactic. A fost elaborat Regulamentul de utilizare a serviciilor electronice în cadrul Universității de Medicină și Farmacie “Nicolae Testemițanu”. De asemenea Universitatea a fost acceptată în cadrul programului Google Academics. Implementarea Tehnologiilor informaționale în educație; Asigurarea unui management performant al instituției de învățământ superior.

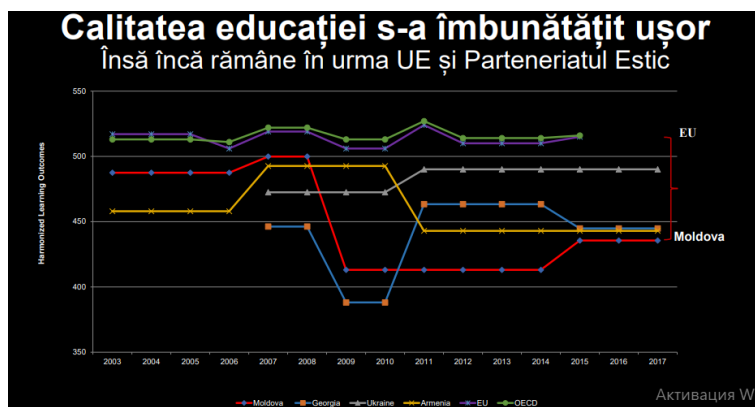
Toate aceste realizări reprezintă un pas important spre racordarea învățământului din RM la standardele europene, contribuind astfel la sporirea competitivității economice și a coeziunii sociale în Republica Moldova.

Restanțele în proces de realizare a obiectivelor pentru Acordul de Asociere RM-UE

Conform rapoartelor de monitorizare a gradului de implementare a PNAIAA, dar și a planurilor inclusiv, nu au fost realizate o serie de acțiuni, dintre cele mai semnificative restanțe fiind acțiunile din PNAIAA ce se referă la:

- fondarea Centrelor de validare a cunoștințelor obținute în context nonformal și informal.
- certificarea evaluatorilor competențelor dobândite în contexte de educație nonformală și informală, care urma să se facă o dată cu aprobarea actelor normative care reglementează certificarea competențelor dobândite în contexte de educație nonformală și informală.
- proiectul hotărârii de Guvern privind conferirea titlurilor științifico-didactice.

Dacă să concluzionăm cu referire la impactul Acordului de Asociere RM-UE asupra dezvoltării sistemului de învățământ, putem spune că datorită măsurilor realizate prin prisma PNAIAA, sistemul de învățământ a avut o evoluție benefică, fiind îmbunătățit ușor. Totodată și experții Grupului Băncii Mondiale vin cu constatările lor care vin să confirme cele zise⁴⁸.

Totodată trebuie să constatăm că beneficiile acestor schimbări actualmente nu produc un impact așa de semnificativ, în special dacă să privim tendințele de evoluție a copiilor și tinerilor în sistemul de învățământ, precum și creșterea fenomenului de emigrare masivă a tinerilor în căutarea noilor oportunități de dezvoltare peste hotarele țării.

2.2. Domeniul de tineret:

Privire generală asupra succeselor și insucceselor pe sector

Principalele realizări în proces de implementare a PNAIAA:: Adoptarea Strategiei Naționale de Dezvoltare a Sectorului de Tineret, Adoptarea și intrarea în vigoare a Legii cu privire la Tineret.

Principalele nerealizări în proces de implementare a PNAIAA: Crearea Agenției Naționale pentru Dezvoltarea Programelor și Activității de Tineret.

Activități realizate în mod defectuos în procesul de implementare a PNAIAA: Dezvoltarea rețelei naționale a persoanelor resursă din domeniul de tineret, Extinderea rețelei consiliilor raionale/municipale de tineret.

PNAIAA prevede mai multe acțiuni specifice ce ar contribui la sporirea nivelului de participare și implicare a tinerilor în viața socială și civică. Cu toate acestea constatăm un nivel scăzut de implicare al tinerilor, la fel un nivel scăzut de informare al acestora, la aceasta adăugându-se un nivel înalt de migrație al tinerilor - despre care am discutat și în subcapitolul precedent.

Relevant în acest sens este faptul modificării sistemului electoral proporțional în unul mixt pentru alegerile parlamentare din februarie 2019: La întrebarea în cadrul unui sondaj dacă cunoșteau despre faptul că a fost schimbat sistemul electoral 44% din respondenți au zis că **nu** cunoșteau despre acest fapt.⁴⁹

⁴⁸ The World Bank Conference on Skills for Jobs, 14-15 Mai, 2019, Chișinău

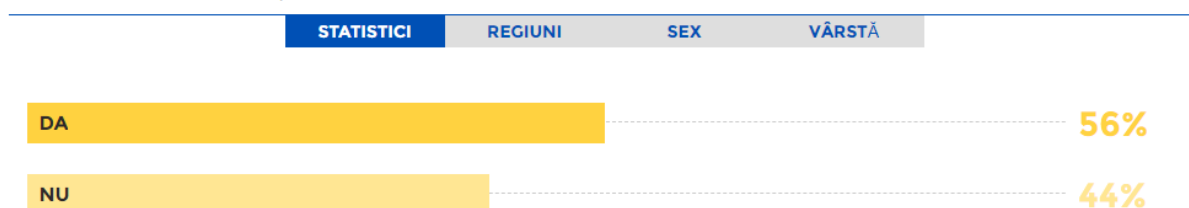
<http://pubdocs.worldbank.org/en/478471557746862174/Human-Capital-Project-Moldova-ro.pdf>

⁴⁹ <https://moldova.ureport.in/poll/1012/>

Figura nr.11

Știi că sistemul electoral s-a schimbat?

785 au răspuns din 790 chestionați

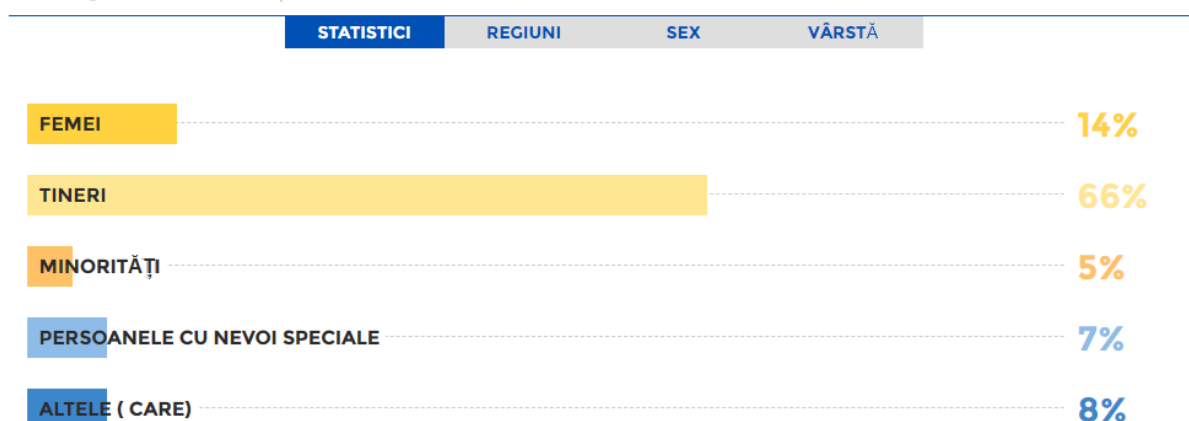

De asemenea în același sondaj respondenții consideră că tinerii ar trebui să se regăsească într-un procent mai mare în parlament:

Figura nr.12

În opinia ta, care categorie de cetățeni ar trebui să solicite mai multă reprezentare în viitorul Parlament?

710 au răspuns din 724 chestionați

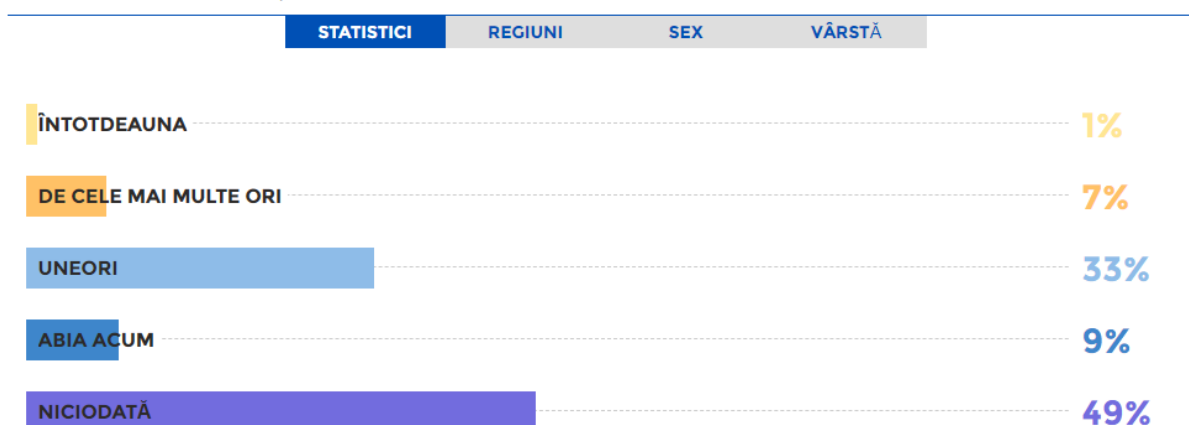

În același timp respondenții U-report consideră că autoritățile naționale nu iau în considerație opinia tinerilor pe mai multe subiecte care îi afectează pe aceștia.⁵⁰

Figura nr. 13

Cât de des crezi că autoritățile naționale iau în serioasă opinia ta?

823 au răspuns din 834 chestionați

⁵⁰ <https://moldova.ureport.in/poll/991/>

Reieșind din viziunea tinerilor asupra nivelului de implicare al acestora putem concluziona că tinerii, la etapa actuală, se simt sub-reprezențați, iar viziunea tinerilor nu este mereu luată în considerație de către autoritățile publice locale și naționale.

În continuare urmează să prezentăm acțiunile planificate de autoritățile naționale în scopul realizării obiectivelor Acordului de Asociere RM-UE, modul de realizare al acestora și evaluarea cantitativă și calitativă al nivelului de realizare. Dintre acțiunile de progres pe domeniul de tineret putem identifica următoarele acțiuni:

LEGEA CU PRIVIRE LA TINERET

Legea cu privire la tineret⁵¹ este principalul act normativ care guvernează sectorul de tineret și a fost aprobată la data de 29.07.2016 și a intrat în vigoare la data de 23.09.2017. Unele prevederi au intrat în vigoare mai târziu decât corpul de bază al legii (inclusiv prevederile ce reglementează activitatea Agenției Naționale pentru dezvoltarea Programelor și Activității de tineret). Noua lege a reglementat mai detaliat sectorul de tineret, de asemenea în baza noilor prevederi s-a extins limitele de vârstă în interiorul cărora o persoană urmează a fi considerată tânără (14-35 de ani). Un aspect lipsă al prezentului act normativ este faptul că nu se descrie rolul pe care îl joacă alte entități statale în cadrul sectorului de tineret - din conținutul legii observăm că se descrie doar activitatea anumitor entități în special Ministerul Educației Culturii și Cercetării, Agenția Națională pentru Dezvoltarea Programelor și Activității de Tineret etc. În același timp, reieșind din faptul că sectorul de tineret are un caracter cross-sectorial, atragem atenția că și alte entități joacă un rol important în sectorul de tineret, în special Ministerul Economiei și Infrastructurii, Ministerul Finanțelor, Ministerul Sănătății, Muncii și Protecției Sociale etc.

STRATEGIA NAȚIONALĂ DE DEZVOLTARE A SECTORULUI DE TINERET 2020

Strategia națională de dezvoltare a sectorului de tineret 2020 (SNDTS 2020) este principalul document strategic din sectorul de tineret și conține cele mai importante obiective strategice aferente activității de tineret și necesităților tinerilor. Aceasta a fost aprobată prin Hotărârea de Guvern nr. 1006 din 10.12.2014. Evaluarea și revizuirea se realizează în mod periodic, ultima revizuire având loc în anul 2018, următoarea revizuire fiind planificată pentru trimestrul IV al anului 2019.

Elaborarea standardelor minime de calitate pentru lucrătorul de tineret, se regăsește ca acțiune inițial în planul de implementare al Acordului de Asociere 2014-2016. Din *Informația privind nivelul de realizare a Planului Național de Acțiuni pentru implementarea Acordului de Asociere Republica Moldova - Uniunea Europeană pentru anii 2014-2016, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 808 din 7 octombrie 2014 și modificările aduse acesteia prin Hotărârea Guvernului nr.713 din 12.10.2015, pentru anii 2014 - 2016*, ca urmare a procesului complicat de dezvoltare al activității cu lucrătorii de tineret elaborarea standardelor minime de calitate pentru lucrătorul de tineret au fost transferate pentru trimestrul IV al anului 2019.

DEZVOLTAREA REȚELEI NAȚIONALE A PERSOANELOR RESURSĂ DIN SECTORUL DE TINERET

Dezvoltarea rețelei naționale a persoanelor resursă din sectorul de tineret s-a regăsit în planul de implementare al AA 2014-2016. În scopul dezvoltării rețelei, Centrul „ProComunitate” cu suportul Ministerului Tineretului a realizat mai multe activități cu persoanele resursă din sector, ulterior

⁵¹ <http://www.legis.md/cautare/rezultate/105800#>

aceste activități au continuat și cu alți actori ai sectorului de tineret. Totuși, suntem nevoiți să constatăm că la etapa actuală, la aproape 3 ani de la data la care a fost raportată ca fiind realizată, rețeaua este inactivă și nu se prezintă ca o resursă pentru sectorul de tineret.

PROGRAMUL DE GRANTURI PENTRU ORGANIZAȚIILE DE TINERET

Programul de granturi pentru organizațiile de tineret, sectorul de tineret - această acțiune se regăsește la capitolul 26 al Planului de acțiuni 2017-2019 (cooperarea cu societatea civilă). Pe parcursul perioadei de implementare, Ministerul Tineretului și Sportului, ulterior Ministerul Educației, Culturii și Cercetării, au dezvoltat mai multe programe de susținere financiară a mai multor entități din cadrul sectorului de tineret (organizații de tineret, consilii locale de tineret). Subliniem că aceasta este unica măsură care corespunde literei d) art.125 din cadrul Acordului de Asociere și se referă la susținerea organizațiilor de tineret ca parte a societății civile.

AGENȚIA NAȚIONALĂ PENTRU DEZVOLTAREA PROGRAMELOR ȘI ACTIVITĂȚII DE TINERET

Crearea Agenției Naționale pentru Dezvoltarea Programelor și Activității de Tineret se prezintă ca unul dintre cele mai importante obiective pe sector, mai ales ca urmare a reformei administrative și nemijlocit a încetării activității Ministerului Tineretului și Sportului. Reieșind din Planul de implementare al AA 2017-2019 crearea Agenției se preconiza pentru trimestrul II al anului 2018 (articolul 10 din Legea cu privire la tineret intrând în vigoare la mijlocul anului 2017).

În primul trimestru al anului 2018 a fost supus consultărilor publice pe portalul particip.gov.md proiectul hotărârii de guvern cu privire la înființarea Agenției. Ulterior consultărilor publice MECC nu a realizat nici o activitate în sensul creării Agenției. Tot în anul 2018 CNTM a lansat campania de advocacy #UndeiAGENȚIA ca urmare a inactivității autorităților publice. În cadrul campaniei s-a reușit realizarea a două întruniri dintre reprezentanții CNTM și organizațiilor sale membre cu reprezentanții MECC. Mai târziu CNTM a expediat către MECC propriul concept de organizare și funcționare a Agenției. Cu toate acestea, constatăm că și la etapa actuală procesul de creare a Agenției nu este continuat.

CAPACITAREA LUCRĂTORILOR DE TINERET

Capacitarea lucrătorilor de tineret, a fost un obiectiv continuu pe toată perioada de după semnarea Acordului de Asociere RM-UE, la etapa inițială fiind implementat proiectul „Academia Lucrătorului de Tineret” de către CNTM cu suportul MTS. În continuare o problemă rămâne a fi dimensiunea termenului „lucrător de tineret” cât și cunoașterea dimensiunii numărului total al lucrătorilor de tineret.

EXTINDEREA REȚELEI CONSILIILOR RAIONALE/MUNICIPALE DE TINERET

Extinderea rețelei consiliilor raionale/municipale de tineret este un obiectiv care are ca scop sporirea participării tinerilor la nivel local. MECC a semnat un acord de colaborare cu Rețeaua Națională a Consiliilor Locale ale Tinerilor (RNCLT). CNTM într-o conferință de presă a atras atenția asupra netransparenței procesului de lucru pe această direcție. În special asupra faptului că acordul de colaborare a fost semnat într-o manieră ilegală cu RNCLT, care era o organizație nonguvernamentală nou înființată. De asemenea pe parcursul implementării mai multor programe cu bani publici RNCLT, nu și-a prezentat public rapoartele financiare și rapoartele de activitate. CNTM a mai atras atenția și la un alt moment în activitatea RNCLT și a Consiliilor Locale ale

Tinerilor și anume lipsa de independență și autonomie ale acestor structuri de participare - de nenumărate ori atrăgându-se atenția asupra influenței majore a MECC și a autorităților locale asupra acestor structuri, activitatea RNCLT fiind într-un total coordonată de către MECC. Un alt aspect important ține de raportul dintre CLT și Consiliile Raionale ale Elevilor - deși etapele inițiale ale participării tinerilor se realizează la nivel de școală nu există suficient suport pentru consolidarea acestor structuri. Majoritatea membrilor CLT sunt și parte a CRT, iar puțini tineri din segmentul 19-35 de ani, se implică în activitatea CLT. Activitatea CLT și CRT este deseori substituibilă. În aceste condiții nu putem considera că Consiliile Locale ale Tinerilor și RNCLT asigură o participare semnificativă a tinerilor, activitatea acestora urmând a fi calificată ca fiind o simulare a participării și nu contribuie la realizarea art. 125 din Acordul de Asociere.

CENTRELE DE TINERET

În anul 2018, MECC în parteneriat cu UNFPA Moldova, ulterior și cu suportul SDC, a demarat procesul de instituire a Centrelor de Tineret. Conform Planului de Acțiuni de implementare a Acordului de Asociere 2017-2019 spre sfârșitul Trimestrului IV a anului 2018 urmau să fie beneficiare a programului 30 de centre de tineret. La sfârșitul anului 2018 s-a reușit semnarea a 20 de acorduri cu APL de nivel 2 în sensul instituirii Centrelor de Tineret, astfel la etapa actuală acest obiectiv este parțial realizat. Pentru CNTM un punct de interes este reprezentat de faptul că acest Program prezintă Centrele de Tineret exclusiv ca și instituții publice și acestea nu mai pot fi administrate de către OSC-uri.

În viziunea tinerilor U-reporteri, Centrele de tineret urmează să ofere ca serviciu de bază participarea în procesul decizional - 37%, al doilea serviciu urmează să ofere oportunități de voluntariat -25%⁵². La etapa actuală încă apar semne de întrebare cu privire la capacitatea Centrelor de tineret de asigurarea a mecanismelor de participare semnificativă a tinerilor în procesul decizional.

Figura nr. 14

Care crezi că trebuie să fie serviciul de bază pe care să îl ofere un Centru de tineret?

176 au răspuns din 180 chestionați

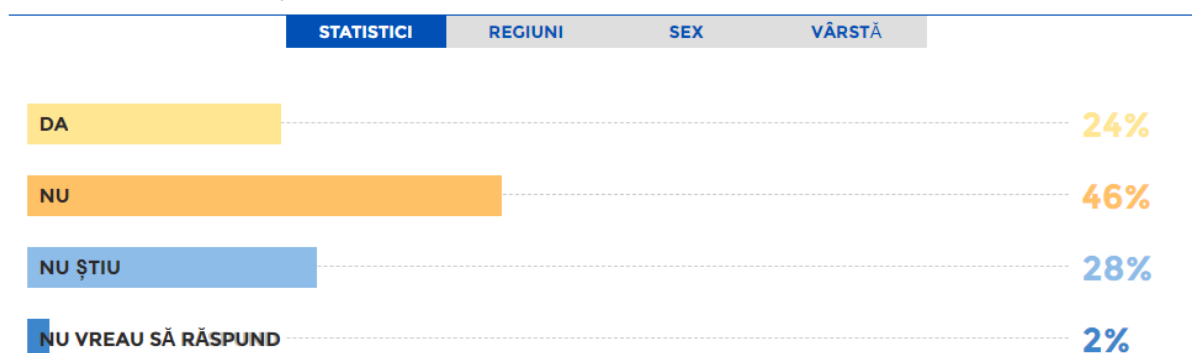
În același sondaj doar 24% din respondenți consideră că Centrele de Tineret dispun de toate resursele necesare ce ar putea asigura o activitate eficientă al acestora și asigurarea cu oportunități de dezvoltare pentru tineri.

⁵² <https://moldova.ureport.in/poll/663/>

Figura nr. 15

Crezi că centrele de tineret sunt dotate cu tot de ce ai nevoie pentru a te dezvolta?

355 au răspuns din 358 chestionați

MOBILITATEA TINERILOR / Programul Erasmus +

Pe parcursul ultimilor ani MTS (ulterior MECC) a depus mai multe eforturi pentru a spori mobilitatea tinerilor. O bună parte din aceste programe de mobilitate se referă la mobilitatea tinerilor (și nu doar) aflați în cadrul unei instituții de învățământ (mai multe detalii sunt descrise la compartimentul următor). În același timp am dori să atragem atenție asupra faptului că Programul Erasmus + , care este un instrument semnificativ în asigurarea mobilităților de tineri și cu părere de bine acesta nu este limitat doar la studenții și tinerii din sistemul de învățământ din țară, ci există diverse mobilități la care participă tinerii fără afiliere față de anumite instituții de învățământ. Prin urmare Programul Erasmus + urmează a fi promovat în special în rândul tinerilor care vin din mediul rural, care defapt sunt în mare parte acei care nici nu au auzit de oportunitățile pe care le oferă acest program. Acesta urmează a fi promovat, inclusiv din prisma acelor oportunități care depășesc cadrul academic.

Două dintre acțiunile nerealizate, dar planificate în cadrul PNAIAA 2014-2016, se referă la acordarea de oportunități pentru tinerii care își fac sau au făcut studiile peste hotare. Unul dintre obiective se referea la dezvoltarea unui program de stagii pentru tinerii care își fac studiile peste hotare. Al doilea obiectiv se referea la facilitarea integrării tinerilor care au finisat studiile peste hotare și s-au întors în Moldova. Considerăm că autoritățile republicii Moldova ar trebui și în continuare să atragă o atenție sporită față de necesitățile tinerilor, cetățeni ai Republicii Moldova, aflați peste hotarele țării inclusiv din prisma implementării art. 125 din AA.

Capitolul III. ASPECTE COMPARATIVE ÎN IMPLEMENTAREA ACORDULUI DE ASOCIERE DE CĂTRE STATELE DIN CADRUL PARTENERIATUL ESTIC

3.1. Exemplul Ucrainei⁵³

Similar și cazului Republicii Moldova, pe data de 16 martie 2015 Consiliul de asociere dintre Ucraina și UE a aprobat Agenda de asociere reînnoită. Totodată la data 21.03.2014 a fost semnat Acordul de Asociere între Uniunea Europeană și statele membre ale acesteia, pe de o parte, și Ucraina, pe de altă parte.

⁵³ <https://mfa.gov.ua/en/about-ukraine/european-integration/ua-eu-association>

Pentru început am vrea să prezentăm care sunt prioritățile Acordului de Asociere al Ucrainei la capitolul "Educație, formare și tineret" într-o manieră posibilă compararea acestora cu prevederile Acordurilor de Asociere din Georgia or Moldova.

Astfel, articolul 430 prevede: "respectând pe deplin responsabilitatea părților pentru conținutul învățământului și organizarea sistemelor de educație și diversitatea lor culturală și lingvistică, părțile promovează cooperarea în domeniul educației, formării și tineretului, pentru a îmbunătăți înțelegerea reciprocă, a promova dialogul intercultural și a consolida cunoașterea culturilor lor".

Totodată la articolul 431 este stipulat că „părțile se angajează să intensifice cooperarea în domeniul învățământului superior, vizând, în special:

- (a) reformarea și modernizarea sistemelor de învățământ superior;
- (b) promovarea convergenței în domeniul învățământului superior, care derivă din procesul de la Bologna;
- (c) îmbunătățirea calității și relevanței învățământului superior;
- (d) intensificarea cooperării între instituțiile de învățământ superior;
- (e) consolidarea capacității instituțiilor de învățământ superior;
- (f) creșterea mobilității studenților și cadrelor didactice; se va acorda atenție cooperării în domeniul educației în vederea facilitării accesului la învățământul superior".

În conformitate cu articolul 432 „părțile depun eforturi pentru a spori schimbul de informații și expertiză, în vederea încurajării unei cooperări mai strânse în domeniul educației și formării profesionale, urmărind în special:

- (a) dezvoltarea sistemelor de educație și formare profesională și cursuri de perfecționare profesională în toată perioada de activitate profesională, care să răspundă necesităților pieței muncii aflate în schimbare;
- (b) stabilirea unui cadru național pentru a îmbunătăți transparența și recunoașterea calificărilor și competențelor profitând, acolo unde este posibil, de experiența UE".

La articolul 433 este stipulat că „părțile examinează posibilitatea dezvoltării cooperării lor în alte domenii, cum ar fi învățământul liceal, învățământul la distanță și învățarea de-a lungul vieții".

Și în final avem articolul 434 care prevede că "părțile convin să încurajeze o cooperare mai strânsă și schimbul de experiență în domeniul politicii în materie de tineret și a educației non-formale a tinerilor, în scopul de:

- (a) a facilita integrarea tinerilor în societate și încuraja cetățenia activă și spiritul de inițiativă al acestora;
- (b) a ajuta tinerii să dobândească cunoștințe și competențe în afara sistemelor educaționale, inclusiv prin voluntariat și recunoașterea valorii acestor experiențe;
- (c) a consolida cooperarea cu țările terțe;
- (d) a promova cooperarea între organizațiile de tineri din Ucraina și din UE și statele sale membre;
- (e) a promova stiluri de viață sănătoase, cu un accent deosebit pe tineret".

În cele din urmă, putem constata că Acordul nu conține angajamente clare în domeniile educației, formării și tineretului, dar stabilește principiile generale de cooperare între Ucraina și UE. În același timp urmează să atragem atenția la o prioritate distinctă față de acordul semnat dintre Republica Moldova și anume lit. (e) prin care statul ucrainean își asumă să dezvolte și să implementeze acțiuni care să contribuie la sănătatea tinerilor.

Însă cu acțiuni mai specifice vine Agenda de asociere UE-Ucraina pentru a pregăti și a facilita punerea în aplicare a Acordului de asociere⁵⁴, și stabilește următoarele priorități specifice:

1. Suport în elaborarea și adoptarea Legii Ucrainei „Cu privire la învățământul superior“ din 01.07.2014, care prevede un sistem de trei cicluri de învățământ superior, noul sistem de asigurare a calității, în conformitate cu Cadrul Național al Calificărilor, inclusiv dreptul cetățenilor pentru mobilitate academică;
2. Efectuarea de lucrări și schimburi comune privind asigurarea calității, în vederea promovării punerii în aplicare a criteriilor internaționale de evaluare și a practicilor de monitorizare; privind dezvoltarea autonomiei universitare; și privind profesionalizarea managementului învățământului superior;
3. Creșterea gradului de conștientizare și promovarea participării Ucrainei la programele UE în domeniul educației precum Erasmus + și Marie Skłodowska Curie pentru formare și mobilitate în domeniul cercetării;
4. Recunoaștere reciprocă a calificărilor academice și profesionale, a diplomelor și a certificatelor privind educația;
5. Efectuarea de lucrări și schimburi comune în vederea introducerii în Ucraina a Cadrului Național de Calificări și alinierea acestuia la Cadrul European al Calificărilor;
6. Desfășurarea de lucrări și schimburi comune în vederea sprijinirii Ucrainei de a aduce sistemul său de formare profesională mai strâns în conformitate cu modernizarea VET UE [...];
7. Consolidarea dialogului privind sistemele de învățământ general, învățământul la distanță și învățarea pe tot parcursul vieții;
8. Consolidarea schimburilor internaționale și a cooperării în domeniul educației nonformale pentru tineri și lucrătorii de tineret ca mijloc de promovare a participării tinerilor la viața democratică și pe piața muncii, a capacitării organizațiilor de tineret și a dialogului privind politica în domeniul tineretului, printre altele prin intermediul programelor UE în domeniul tineretului, cum ar fi Erasmus +.

Alte priorități prevăzute în planurile naționale de acțiune privind punerea în aplicare a Acordului de Asociere au fost conectate la următoarele măsuri ce vizează domeniul nostru de cercetare:

1. Revizuirea Legii ucrainene privind "Promovarea progresului social și dezvoltarea tinerilor în Ucraina" și alte acte juridice legate de problemele de tineret;
2. Elaborarea programului de stat privind "Tinerii 2020";
3. Înființarea Centrelor de tineret în Ucraina și a rețelei regionale a Centrelor de Tineret;
4. Implementarea programului de instruire pentru lucrătorii de tineret cu implicarea funcționarilor publici care lucrează în domeniu, precum și reprezentanți ai ONG-urilor pentru tineret;
5. Studiul funcționării instrumentelor europene "Europass" și "Youthpass" destinate recunoașterii educației non-formale în Ucraina și modificarea Legii "Cu privire la educație" în partea ce ține de educația non-formală;
6. Revizuirea și îmbunătățirea standardelor educaționale sectoriale în domeniul administrației publice;
7. Elaborarea unor noi standarde bazate pe competențe ale formării continue a funcționarilor publici și a funcționarilor autoadministrați locali pe bază concurențială, etc.

⁵⁴ http://www.3dcftas.eu/system/tdf/au-agenda_0.pdf?file=1&type=node&id=77&force=

Conform articolelor 430-436 ale Acordului de Asociere, au fost întreprinse o serie de acțiuni ce vin să asigure implementarea acordului în domeniul de referință, acestea fiind prezente inclusiv și în Planul de Acțiuni ale Acordului de Asociere. Toate acțiunile de interes ale cercetării noastre au fost implementate cu scopul de a dezvolta programul educational și a sectorului de tineret din Ucraina, de a progresa și de a oferi tinerilor noi oportunități, noi speranțe la un viitor mai bun. Prin urmare, cele mai importante acțiuni care au fost implementate sunt prezentate după cum urmează. Totodată e de menționat că unele măsuri chiar au avut și un succes considerabil în urma implementării lui.

Astfel dacă facem o analiză a rapoartelor privind implementarea Acordului de Asociere dintre Ucraina și UE⁵⁵, vom constata următoarele realizări:

I. Realizări în domeniul ce vizează tinerii și sistemul de învățământ:

1. *Participarea Ucrainei la Programul UE "Erasmus +".*

Ucraina a participat la programele UE de creștere a capacităților și mobilității academice, și anume programul Erasmus +, care este un instrument pentru schimbul celor mai bune practici educaționale din țările europene.

Conform rezultatelor concursului de selecție Erasmus +, 1388 de studenți ucraineni au profitat de posibilitățile și mobilitatea academică și studiul în cadrul programelor de schimb pe termen scurt din cadrul universităților din UE. În baza rezultatelor a două cereri de mobilitate internațională a creditelor Erasmus + în 2015 și 2016, 245 de proiecte bilaterale, proiectele instituțiilor de învățământ superior din Ucraina și Europa au câștigat finanțări pentru a-și dezvolta mobilitatea individuală. Cu ajutorul lui aceste proiecte finanțate de UE, 3355 de studenți și cadre universitare din universitățile din Ucraina au câștigat o oportunitate de a merge la studii, de predare sau instruire într-una din țările UE în perioada 2015-2018.

Din 2015 până în 2017 au avut loc peste 7.200 de schimburi academice, cu 5.270 dintre acestea din Ucraina către Europa și 1960 schimburi între Europa și Ucraina. Este de 43% din mobilitate în întreaga regiune a Parteneriatului Estic. În 2018, Ucraina a primit, de asemenea, o fereastră separată de finanțare din partea UE în valoare de 5 milioane de euro.

2. *Legea cu privire la educație.*

Noua lege a Ucrainei nr. 2145-VIII "Cu privire la educație" din 05.09.2017 a fost adoptată pentru modernizarea sistemului de învățământ. Punerea în aplicare a legii ar trebui să conducă la o reformă educațională cuprinzătoare, care va îmbunătăți calitatea educației și competitivității generației tinere pe piața muncii și va transforma Ucraina în spațiul educațional european.

În conformitate cu Legea Ucrainei "Cu privire la educație", Guvernul a înființat **Serviciul de Stat pentru Calitatea Educației**, un organism care va avea responsabilitatea centralizată pentru respectarea calității educației și a standardelor educaționale și va fi reprezentat la nivel local prin intermediul departamentelor speciale.

3. *Adoptarea Legii cu privire la "Învățământul Superior" din 01.07.2014, care prevede un sistem de trei cicluri de învățământ superior, o nouă calitate sistem de asigurare în*

⁵⁵ <https://eu-ua.org/zvity-pro-vykonannia-uhody-pro-asotsiatsiiu>

conformitate cu Cadrul Național al Calificărilor, inclusiv drepturile cetățenilor pentru mobilitatea academică.

A fost aprobat suplimentul de diplomă la standardul european, care este produs conform la forma creată de Sistemul european de transfer și acumulare a creditelor, Consiliul European și UNESCO / CEPES. În contextul acestei acțiuni a fost înființată în anul 2016 Agenția Națională pentru Asigurarea Calității în Învățământul Superior.

De asemenea au fost elaborate Ordine noi pentru recunoașterea diplomelor de învățământ superior obținute în străinătate, instituțiilor de învățământ și recunoașterea în Ucraina a certificatelor de studii secundare, de formare profesională și profesională a instituțiilor de învățământ străine; 10 noi standarde de licență aprobate, 110 de standarde de licență elaborate și 90 de standarde de masterat elaborate a fost primul pas în stabilirea standardelor naționale de educație conform Cadrului Național al Calificărilor, care ar trebui să asigure că noul sens al formării profesionale, expertii cu studii superioare să fie respectați conform cerințelor moderne ale pieței muncii.

Utilizarea mecanismului de plasare orientată a ordinii de stat / regionale de învățământ, introducerea unui examen de admitere unică, examen de limbă străină și examen de calificare unic în 081 "Legea" și 293 "Dreptul internațional" vizează asigurarea unui acces transparent și justificat la învățământul superior.

4. Cadrul Național al Calificărilor în educație

Planul de Acțiune pentru implementarea Cadrului Național al Calificărilor pentru perioada 2017-2020 al Ministerului Educației și Științei al Ucrainei a fost aprobat.

Totodată, lucrările privind proiectul hotărârii Cabinetului de Miniștri al Ucrainei „Cu privire la stabilirea Agenției Naționale pentru Calificări” continuă. Agenția Națională va asigura coordonarea pozițiilor părților interesate și va lua decizii consolidate privind implementarea Cadrului Național al Calificărilor, în curs de dezvoltare standarde profesionale, formarea cadrului legislativ pentru funcționarea centrelor de calificare, recunoașterea calificărilor profesionale în alte țări etc.

5. Reforma învățământului secundar "Noua Școală Ucraineană"

În septembrie 2018, a fost inițiată reforma învățământului secundar "Noua Școală Ucraineană" bazată pe abordarea competențelor în materie de învățare și descentralizare. Pe baza standardului de stat pentru învățământul primar, au fost recalificate 40.500 de cadre didactice (22.000 de formatori și 18.500 de profesori de limbi străine).

6. Reformarea sistemului de învățământ profesional tehnic

Fundamentele de dezvoltare „Învățământul Profesional Modern” dezvoltate au devenit baza proiectului de lege "Cu privire la învățământul profesional", și au servit drept impuls stimulând schimbările în domeniul educației vocaționale.

A fost elaborată Metodologia de dezvoltare a standardelor educației profesionale și Planul de acțiuni privind implementarea acesteia. În 2019 se intenționează să se pună în aplicare pe bază de proiect, un sistem de credite pentru educația și formarea profesională, în conformitate cu sistemul european de credite pentru educație și formare profesională (ECVET).

Sistemul dual de educație care combină educația într-o instituție de învățământ și într-o companie (211 instituții de învățământ profesional și 600 de angajatori) este implementat în paralel. În septembrie 2018, a fost aprobată Concepția formării experților bazată pe sistemul educațional dual.

Pe lângă realizări mai putem menționa și unele acțiuni ce sunt în proces de implementare

- a) Prin asocierea proiectului Comisiei Europene privind dezvoltarea învățământului profesional (EU4Skills), centrele multifuncționale de excelență care vor ajuta la reanimarea întregului sistem de formare a experților și la schimbarea abordărilor în gestionarea și managementul instituțiilor, pregătirea programelor educaționale și utilizarea echipamentelor sunt pregătite pentru a fi stabilite.
- b) Ministerul Educației și Științei din Ucraina a început să dezvolte proiectul de lege al Ucrainei privind "educația adulților" în 2017, care se axează pe punerea în aplicare a dreptului fiecărui adult la învățarea continuă (educația formală și non-formală, inclusiv formarea de competențe într-o companie pentru persoanele în vârstă de 25-64 de ani), cu respectarea nevoilor personale, a priorităților de dezvoltare socială și a nevoilor economice. Această acțiune este raportată ca fiind în curs de desfășurare și azi.
- c) Ucraina a inițiat înființarea instituției europene de învățământ pentru Parteneriatul Estic în Ucraina, ținând cont de experiența acumulată de Școala Europeană a Parteneriatului Estic din Tbilisi.

II. Realizări în domeniul ce vizează tinerii și participarea lor.

1. Programul de stat "Tineretul Ucrainei 2020"

Programul Național "Tineretul Ucrainei" 2016-2020 constituie baza pentru lucrul cu tinerii. Ca parte a inițiativei pan-Europene (European Pact for Youth), programul fiind implementat în Ucraina cu indicatori buni de progres. Astfel, începând cu 2016, 108 companii și organizații au aderat la Pact și au creat peste 442 de parteneriate cu sectorul educației și 22,617 locuri pentru ucenicie, stagii sau locuri de muncă pentru tineri.

2. Centrele de tineret din Ucraina

Rețeaua centrelor de tineret se dezvoltă și se extinde. Guvernul Ucrainei a aprobat regulamentul referitor la centrele de tineret și consiliul de experți din cadrul centrului de tineret. De asemenea Asociația Centrelor de Tineret din Ucraina este înființată.

Inițiative în proces de realizare

- a) Proiectul de lege al Ucrainei "Cu privire la tineret" care prevede crearea unui nou sistem de politici publice și a metodelor și instrumentelor de implementare a acestuia, precum și stabilirea unui nou tip de relație între stat și tineret.

Drept concluzie pe care am putea trage după ce analiza experienței Ucrainei în implementarea Acordului de asociere, cu certitudine putem spune că o atenție deosebită se merită de acordat **Programul „Tineretul Ucrainei 2020”**. Având în vedere complexitatea acestui program și impactul benefic al acestui program asupra tinerilor, considerăm că acesta ar constitui un exemplu de preluat inclusiv și pentru Republica Moldova.

3.2. Exemplul Georgiei

Acordul de Asociere între Uniunea Europeană și statele membre ale acesteia, pe de o parte, și Ucraina, pe de altă parte, a fost semnat la data de 30.08.2014. AA dintre UE și Georgia are o structură asemănătoare cu acordurile semnate de către Ucraina și Republica Moldova, nemijlocit existând și mai multe priorități asemănătoare, inclusiv în domeniul educației și domeniul tineret.

În ceea ce privește capitolul „Educație, formare și tineret” din cadrul AA UE-Georgia o să observăm o structură asemănătoare cu prevederile similare din acordurile semnate cu Ucraina și Republica Moldova.

Art. 358 prevede că „părțile urmează să coopereze în domeniul educației și formării, să intensifice dialogul inclusiv în procesul de dezvoltare de politici, pentru armonizarea cu politicile și practicile UE relevante. Părțile vor coopera pentru a promova învățarea pe tot parcursul vieții, asigurarea transparenței la toate nivelurile educației și formării, cu un accent sporit asupra învățământului superior”. Observăm că articolul de introducere are un caracter mult mai complex față de articolele similare din acordurile semnate de Ucraina și Republica Moldova. Acesta nu stabilește anumite angajamente concrete, dar stabilește câteva priorități clare pentru statul Georgian.

Art. 359 Cooperarea în domeniul educației și formării urmează a se concentra pe următoarele domenii:

- (a) promovarea învățământului pe tot parcursul vieții, care este cheia către dezvoltare și locuri de muncă și permite cetățenilor să participe pe deplin în viața socială;
- (b) modernizarea educației și a sistemelor de formare, asigurând calitatea, relevanța și accesul la scara educațională de la educația inițială pentru copii până la educația terțiară;
- (c) promovarea calității în învățământul superior în coordonare cu agenda UE de modernizare a Învățământului Superior și a procesului de la Bologna;
- (d) susținerea cooperării academice internaționale, participarea în programele UE de cooperare, creșterea mobilității profesorilor și studenților;
- (e) încurajarea studierii limbilor străine;
- (f) promovarea progresului în sensul recunoașterii calificărilor și competențelor și asigurarea transparenței în domeniu;
- (g) promovarea cooperării în educația și formarea vocațională, luând în considerație practicile relevante din UE, și
- (h) promovarea înțelegerii și a cunoștințelor despre procesul de integrare Europeană, dialogul academic despre relațiile UE - Parteneriatul Estic, și participarea în programele UE relevante.

Reieșind din specificul acordului putem evidenția faptul că lit. (e) și lit. (h) din art. 359 a prezentul acord nu au reglementări analoge în cadrul acordului semnat de către Republica Moldova și UE.

Art. 360 Părțile urmează să coopereze în domeniul tineretului pentru a:

- (a) susține cooperarea și mobilitatea în domeniul politicilor de tineret și a educației non-formale pentru tineri și lucrători de tineret;
- (b) susțină mobilitatea tinerilor și a lucrătorilor de tineret pentru a promova dialogul intercultural dar și dobândirea de cunoștințe, abilități și competențe în afara sistemului formal de educație, inclusiv prin voluntariat;
- (c) promovarea cooperării dintre organizațiile de tineret;

În domeniul de tineret observăm o abordare similară cu acordul semnat de Republica Moldova, totuși putem stabili o diferență de accente, în cazul Georgiei punându-se un accent deosebit asupra

mobilității tinerilor și lucrătorilor de tineret în defavoarea participării tinerilor și implicării acestora în viața socială.

Pe parcursul implementării AA UE - Georgia pe domeniile de tineret și educație putem identifica următoarele progrese:

I. Realizări în domeniul ce vizează tinerii și sistemul de învățământ:

1. *Participarea Georgiei la programele de mobilitate, inclusiv la Programul UE "Erasmus +"*

Un punct prioritar, vizibil inclusiv din conținutul acordului de asociere, pentru Georgia a fost reprezentat de sporirea mobilității tinerilor. Atât în domeniul educației cât și în cel al tineretului s-a pus un accent deosebit pe toate programele de mobilitate, în special pentru programul ERASMUS+. În Georgia pe parcursul anilor 2015-2017, 3800 de studenți și profesori (în ambele direcții) au beneficiat de oportunități de mobilitate academică - ceea ce depășește de aproximativ 3 ori indicatorul atins de către Republica Moldova (915 beneficiari din Republica Moldova și 419 persoane care au dispus de o mobilitate academică în Republica Moldova). De asemenea, în domeniul de tineret (care cuprinde formarea, voluntariatul, mobilitatea tinerilor și a lucrătorilor de tineret etc.) au fost implementate 1782 de proiecte în care Georgia era parte, fiind înregistrați aproximativ 5400 beneficiari din Georgia (tineri și lucrători de tineret), pentru perioada similară în cadrul unor programe similare au participat doar 2300 de lucrători de tineret și tineri din Republica Moldova. Atestăm o tendință de creștere a mobilității în rândurile tinerilor din Georgia, care a reușit să devină o atracție atât pentru desfășurarea programelor și proiectelor de mobilitate (inclusiv academică) dar a reușit inclusiv să creeze numeroase oportunități de mobilitate pentru tinerii și lucrătorii de tineret din Georgia.⁵⁶

2. *Îmbunătățirea cadrului normativ*

Pe parcursul implementării AA UE- Georgia au fost realizate îmbunătățiri substanțiale a cadrului normativ atât pe domeniul de tineret cât și pentru domeniul educației. Cu toate acestea în continuare ar fi relevant pentru statul georgian realizarea unui Cod al educației, ori la moment există mai multe legi care reglementează diferite aspecte (educația vocațională, învățământul superior etc.). Se preconizează modificări legislative suplimentare mai ales în domeniul reglementării Educației și formării vocaționale pentru a promova mai eficient învățarea pe tot parcursul vieții atât pentru tineri cât și pentru adulți.

3. *Îmbunătățirea cadrului de politici în domeniul educației*

Începând cu semnarea a acordului de asociere cadrul de politici a suferit modificări importante. În domeniul educației, printre cele mai importante realizări, a fost aprobată **Strategia Unificată pentru Educație și Știință 2017-2021**. Ulterior, în anul 2018 a fost aprobată **Strategia cu privire la Educația Incluzivă și planul de acțiuni de implementare al acesteia**.

4. *Programe educaționale*

Statul georgian a dezvoltat mai multe programe în domeniul de tineret și educație, multe dintre acestea având ca și obiectiv sporirea mobilității sau majorarea coeziunii sociale. Din aceste

⁵⁶ European Implementation Assessment of Association Agreements between the EU and Moldova, Georgia and Ukraine, European Parliamentary Research Service, Anna Zygierewicz and others, Iunie 2018, p. 28-29.

programe putem menționa: „Un pas spre un viitor mai bun” - este un program de reconciliere destinat teritoriilor din Osetia de Sud și Abhazia, de asemenea a fost inițiat programul „Învață în Georgia” care are ca și obiectiv crearea din staul georgian a unui hub educațional.

II. Realizări în domeniul ce vizează tinerii și participarea acestora:

1. *Centrul Național pentru Copii și Tineret LEPL și Fondul pentru dezvoltarea tinerilor și a copiilor LEPL*

Pe parcursul implementării acordului de asociere s-a reușit capacitarea și îmbunătățirea activității Centrului Național pentru Copii și Tineret LEPL și a Fondului pentru dezvoltarea tinerilor și a copiilor LEPL. Ambele structuri sunt instituții publice responsabile de implementarea programelor de stat destinate copiilor și tinerilor pe domeniul educației și domeniul de tineret. Activitatea acestor structuri este o bună practică în procesul de creare a ANPAT dar și pentru reformarea Centrului Republican de Copii și Tineret „ARTICO”.

2. *Cadrul de politici în domeniul de tineret*

În domeniul de tineret, principalele modificări a cadrului de politici au avut loc imediat după semnarea acordului de asociere. A fost adoptat la sfârșitul anului 2014 „Documentul Național pentru Politici e tineret”⁵⁷ ulterior fiind adoptat Planul de Acțiuni de dezvoltare a politicilor de tineret 2015-2020, astfel creându-se principalul cadru de politici în referință cu sectorul de tineret din Georgia.

3. *Youth Policy Monitor*

Pe domeniul de tineret a fost dezvoltat Portalul „Youth Policy Monitor”⁵⁸, destinat monitorizării rezultatelor obținute pe domeniul de tineret, dar în același timp prezentând și principalele programe destinate tinerilor dezvoltate de către guvernul georgian.

⁵⁷ <http://youth.gov.ge/uploads/files/Youth%20Policy%20Monitor.pdf>

⁵⁸ <http://www.youth.gov.ge/?lang=en>

CONCLUZII

Indubitabil, Acordul de Asociere RM-UE este unul dintre cele mai importante documente internaționale la care Moldova, este parte, care direct vine să susțină tinerii din Republica Moldova în diverse domenii, începând cu drepturile omului, abilitarea economică, dar și cu obiective specifice pentru sectorul de tineret și cel al învățământului. Cu certitudine acest Acord de Asociere a contribuit la dezvoltarea tinerilor din Republica Moldova, care au beneficiat de pe urma regimului liberalizat de vize; investițiile oferite de UE pentru abilitarea și consolidarea economică a populației, dintre care și tinerii; oportunitățile de dezvoltare personală și profesională oferite de programele cum ar fi Erasmus+; au avut acces la instituții medicale și de învățământ dotate și renovate din fondurile UE, ș.a.

Însă, când vorbim despre impactul Acordului de Asociere RM-UE apar și unele curențe care au stagnat și au tergiversat atingerea obiectivelor prestabilite.

Procesul de educație incluzivă chiar de a avut progrese semnificative, totuși aici copii cu dizabilități continuă să fie izolați și segregati din cauza stereotipurilor și a infrastructurii neaccesibile pentru acei care suferă de probleme locomotorii. Fenomenul de bullying de asemenea persistă în sistemul de învățământ care în esență contribuie la scăderea randamentului de implicare a copiilor în procesele educaționale.

Mai mult ca atât, atunci când vorbim despre educația incluzivă, trebuie să știm și despre numărul de beneficiari ai acesteia întru a putea măsura impactul reformei în învățământul din RM asupra copiilor și tinerilor cu oportunități reduse aflați în sistemul de educație. Însă, actualmente nu putem evalua cu exactitate care este numărul beneficiarilor procesului de educație incluzivă pe motiv că rapoartele statistice ale MECC prezintă doar date generale privind numărul de elevi din sistemul educațional la toate nivelurile și nicidecum nu sunt prezentate date statistice dezagregate pe dizabilitate și tipurile acesteia, etnie, orientare sexuală, religie, familii sociali vulnerabile, ș.a. Prin urmare, din cauza lipsei de date statistice dezagregate este dificil de dezvoltat programe specifice adresate acestor categorii de tineri care ar asigura incluziunea lor socială în învățământ și măsurarea impactului acestor măsuri de suport ce vin să asigure implementarea procesului de educație incluzivă din RM.

În contextul educației incluzive și a utilizării banilor publici în valoare de circa 60 mln. de lei care au fost alocate în vederea reconstrucției Centrelor de Excelență (Informatică și Tehnologii Informaționale, Construcții, Transporturi, Servicii și Prelucrarea Alimentelor, Medicină și Farmacie) acești bani au fost utilizați irațional în reconstrucția centrelor de excelență vizate, fără a se ține cont de necesitățile persoanelor cu dizabilități, care în esență constituie și o obligație legală în vederea asigurării accesibilității la necesitățile acestei categorii de persoane.

Totodată avem curențe în ceea ce privește recunoașterea cunoștințelor obținute în context nonformal și informal care ar veni să asigure aplicabilitatea practică a procesului de învățare pe tot parcursul vieții. În același timp nici Centrele de validare a cunoștințelor obținute în context nonformal și informal nu au fost instituite, fiind doar planificat și pilotat sistemului dat în cadrul a 4 centre: Centrul de Excelență în Construcții; Colegiul de Ecologie; Centrul de Excelență în Prelucrarea Alimentelor; Colegiul „A. Mateevici”.

Când facem analiza rapoartelor privind implementarea Acordului de Asociere RM-UE putem observa, că datele prezentate de beneficiarii programului Erasmus+ se referă doar la beneficiarii acestui

program din rândurile studenților și profesorilor, însă e bine cunoscut că acest program este accesibil și pentru tinerii care nu sunt studenți ori profesori. Prin urmare se cere de făcut o analiză inclusiv și a celor beneficiari care nu sunt din categoria sus numită. O altă problemă constituie și ineficiența măsurilor de informare realizate de autoritățile competente privind programul Erasmus+ în Moldova din considerentul că despre acest program nu cunosc o mare majoritate din tinerii care sunt din mediul rural și chiar urban, sau chiar de știu despre acest program mulți din ei declară că nu au beneficiat de nici o mobilitate oferită de Erasmus +. În acest context, se observă o tendință că în acest program participă unii și aceiași, adică persoanele care știu bine despre program și au încredere în acesta.

Nici la capitolul Sistemului de Credite de Studii Transferabile nu stăm tare bine pe motiv că mai mulți studenți din Centrele de Excelență au declarat că creditele obținute de ei nu au fost luate în considerație în universitățile unde își continuă studiile după absolvirea centrelor de excelență unde își făceau studiile. Dar având un caracter nesistemic al acestei probleme, putem conchide că această problema este generată de factorul uman, și anume membrii comisiilor de admitere din universități care nu cunosc despre acest sistem și obligativitatea lui în procesele de admitere.

Mai mult ca atât, tinerii participanți la sondajele U-Report direct sau indirect ridică întrebări și probleme ce merită o atenție sporită față de decidenți atunci când vorbim despre dreptul la educație de calitate, probleme care în esență generează și fenomenul de migrație din țară a tinerilor inclusiv din lipsa de oportunități educaționale de calitate. Astfel, că copiii și tinerii nu percep învățământul din Republica Moldova ca un factor ce are aduce un impact benefic pentru dezvoltarea lor. Prin urmare, se ivește problema că sistemul de învățământ din Moldova se reformează la nivel de programe de studii și curricule, politici publice în domeniu, însă aceste reforme nu ajung să fie percepute de beneficiarii finali a acestora, astfel reformele rămânând doar pe hârtie. În acest context se impune necesitatea de a efectua și o analiză privind satisfacția elevilor și studenților față de sistemul de învățământ din RM, care să fie unul alternativ rapoartelor MECC. Astfel, acest studiu ar putea servi drept un reper pentru decidenți atunci când vine vorba de efectuarea reformelor în învățământ.

În acest context se impune necesitatea sporii participarea copiilor și tinerilor aflați în procesele decizionale ale școlii, unde vocea acestora să fie auzită de decidenți și nu doar să fie miza pe o participare formală. Mai mult ca atât, se atrage atenția asupra necesității de participare a elevilor în procesul de luare a deciziilor pe marginea subiectelor ce le vizează (avem în vedere o participare eficientă și nu una declarativă). În acest context, se cere mai întâi de toate capacitarea Consiliilor de elevi și a celor studențești în vederea pregătirii acestora ca să facă față proceselor de participare în procesele decizionale, precum și asigurarea independenței acestora în astfel de procese.

Nici la capitolul învățământul dual nu stăm foarte bine pe motiv că acesta este neatractiv pentru agenții economici, fapt ce poate fi remediat prin măsuri de promovare și chiar stimulare pentru cei implicați. Prin urmare se impune necesitatea de a dezvolta unele programe de motivare și abilitare a acestor agenți economici în lucru cu copiii însoțite cu tehnici de comunicare și predare non-formală, etc., în vederea transmiterii cunoștințelor acestora în favoarea studenților pe care îi găzduiesc. Totodată, se impune necesitatea promovării mult mai intense a acestui program și oportunitățile care le oferă pentru toate părțile implicate, astfel contribuind la popularitatea acestuia în rândul agenților economici din țară.

În ceea ce privește tranziția tânărului din sistemul educațional pe piața muncii, aici iar apare o problemă unde absolvenții sunt dezorientați și nu își pot determina viitorul profesional. Astfel, se impune necesitatea de concentrat în școli pe dezvoltarea unui curriculum comprehensiv privind abilitățile economice, financiare și antreprenoriale în rândul tinerilor, în vedere facilități procesului lor de angajare. Totodată, aceasta poate contribui la reducerea ratei tinerilor NEET⁵⁹. Un astfel de program⁶⁰ ar permite elevilor să-și transforme ideile creative într-un business plan, i-ar încuraja să-și descopere talentele, să-și dezvolte competențele antreprenoriale și i-ar predispune către o cultură de inițiativă și abilitare în mediul de afaceri.

Totodată, la moment mai sunt și alte provocări cu care se confruntă sistemul educațional, și anume parteneriatele eficiente între universități și sectorul privat sunt limitate. În același timp, nici mecanismul de finanțare pentru universități nu oferă stimulente pentru absolvenți în asigurarea competențelor, nu sunt prevăzute careva programe de suport (granturi nerambursabile) adresate studenților interesați de cercetare și inovație fapt care să-i ajute să obțină locuri bune de muncă după absolvire.

AA RM-UE a prezentat și prezintă un factor pozitiv asupra evoluției sectorului de tineret în Republica Moldova. În același timp în procesul de implementare a Acordului observăm un volum mic de acțiuni care să fie realizate pe domeniul de tineret în corespundere cu art. 125 din acord. Nivelul de realizare pe domeniul de tineret este unul destul de înalt, în același timp o evaluare din punct de vedere calitativ a acțiunilor realizate ridică mai multe semne de întrebare asupra impactului acestora pe domeniul de tineret.

Reieșind din profilul activităților dezvoltate în cadrul PNAIAA, constatăm o tendință de ignorare a organizațiilor de tineret în procesul planificare. Importanța organizațiilor de tineret și a altor structuri de tineret în asigurarea unei participări semnificative, autentice și calitative urmează a fi recunoscută și asumată inclusiv de către autoritățile statului.

Autoritățile publice executive urmează să depună eforturile necesare pentru a implementa prevederile Legii cu privire la tineret și să creze Agenția Națională pentru dezvoltarea Programelor și Activități de Tineret, deși acest proces este unul complex autoritățile statului urmează să realizeze dorința tinerilor. În același timp evidențiem că în cadrul autorităților publice nu există o viziune comună asupra ANPAT, iar mai multe instituții publice nu și-au asumat obligațiile în procesul de creare a Agenției (în special Ministerul Finanțelor) . Până atunci când se va ajunge la un consens dintre toți actorii implicați tineri vor continua să se întrebe #UndeiAgenția?

Un subiect aparte este prezentat de ignorarea în procesul de planificare a Centrului Republican de Copii și Tineret „ARTICO” care reieșind din atribuțiile sale ar urma să dezvolte și să implementeze programe atât pentru domeniul de tineret cât și pe domeniul educației. În același timp reieșind din activitatea ARTICO și resursele financiare necesare pentru funcționarea acestuia apar mai multe întrebări legate de eficiența acestuia pentru ambele sectoare.

Profesia lucrătorului de tineret, recunoașterea acesteia și includerea ei în cadrul Clasificatorului Ocupațiilor din Republica Moldova s-a adevărit a fi un proces foarte complicat și care a necesitat eforturi suplimentare din partea tuturor actorilor din sector. Progresul realizat a fost unul cu pași mici, în continuare, însă au fost asumate de către autoritățile publice, mai multe programe de

⁵⁹ Studiu sociologic “Incluziunea Tinerilor aflați în afara sistemului de Educație, Formare și Ocupație profesională (Tinerii NEET)” de M. Crismaru, O. Gagauz și M. Buciuceanu-Vrabie.

⁶⁰ Educația antreprenorială în școli, Comisia Europeană, 2012

http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/documents/thematic_reports/135EN.pdf

capacitate a lucrătorilor de tineret, elaborarea standardelor minime de calitate a lucrătorului de tineret. Iar în procesul de recunoaștere a acestei profesii urmează a fi necesar un efort comun de advocacy din partea mai multor actori.

În procesul de extindere a rețelei de Consilii Raionale / Municipale / Locale de Tineret suntem nevoiți să constatăm că acest proces este unul netransparent și non-participativ. Formula adoptată de către MECC presupune o influență prea mare a autorităților centrale și/sau locale asupra activității tinerilor. Activitatea Rețelei Naționale a Consiliilor Locale de Tineret este una coordonată de către MECC, în acest context nu putem considera că consiliile locale ale tinerilor nu își realizează obiectivele sale în sensul asigurării unei participări semnificative și autentice. De asemenea, semnalăm că autoritățile se orientează foarte mult spre participarea tinerilor în cadrul consiliilor locale de tineret, dar nu susțin participarea acestora prin intermediul structurilor de reprezentare a elevilor nici la nivel de școală nici la nivel de localitate/raion.

Dezvoltarea Centrelor de Tineret reprezintă un proces asumat de către mai mulți actori ai sectorului de tineret, reieșind din abordarea autorităților ca toate centrele de tineret să fie instituții publice apar mai multe întrebări în legătură cu asigurarea sustenabilității acestor instituții după încheierea programului. În continuare considerăm că organizațiile de tineret, după modelul centrelor europene de tineret, ar putea și ar trebui să poată asigura coordonarea unui Centru de Tineret. De asemenea organizațiile de tineret ar trebui să aibă posibilitatea în mod individual să participe la crearea și dezvoltarea unor centre de tineret.

În cele din urmă este de menționat că o problemă de evaluare a impactului PNAIAA și a gradului de implementare acestuia a apărut datorită faptului că planurile de acțiuni în cauză nu au stabilite indicatorii de progres, astfel fiind dificilă măsurarea unor acțiuni care încep cu "Promovarea", "Diversificarea" etc. În acest sens, imperios se cere elaborarea planurilor de acțiuni cu stabilirea indicatorilor clari de progres care să fie măsurabili.

RECOMANDĂRI

În domeniul educației

1. stabilirea obiectivelor specifice și măsurabile în PNAIAA pentru sporirea participării copiilor și tinerilor în procesele educaționale.
2. reducerea inegalităților și consolidarea eforturilor de incluziune în sistemul educațional a copiilor cu CES prin dezvoltarea și perfecționarea continuă a cadrelor didactice și elaborarea metodologiilor și tehnicilor de lucru cu copiii cu CES.
3. asigurarea unui mediu armonios și sigur pentru elevii în instituțiile de învățământ în vederea prevenirii și combaterii fenomenului de discriminare și hărțuire pe criterii, cum ar fi: dizabilitate (necesitatea unui curriculum adaptat la necesitățile lor, săli și blocuri sanitare accesibile, literatură în format Braille, cadre didactice de sprijin suficiente, TIC accesibile necesităților copiilor cu dizabilități), etnie, religie, limbă, sex, etc.
4. colectarea și prezentarea datelor statistice privind numărul de copii și tineri din sistemul de învățământ inclusiv dezagregate pe dizabilitate și tipurile acesteia, etnie, religie, familii sociale vulnerabil și alte criterii într-o valorificarea gradului de influență a procesului de educație incuzivă asupra acestora, precum și îmbunătățirea gradului de incluziune a acestora.
5. asigurarea accesibilității instituțiilor de învățământ la necesitățile copiilor și tinerilor cu dizabilități în conformitate cu normativele de stat în construcție, precum și dotarea școlilor cu autobuze adaptate la necesitățile copiilor cu dizabilități.
6. instituirea pârgurilor de recunoaștere a cunoștințelor obținute în context nonformal și informal care ar veni să asigure aplicabilitatea practică a procesului de învățare pe tot parcursul vieții și

aprobarea Regulamentului cu privire la certificarea competențelor dobândite în contexte de educație nonformală și informală.

7. fondarea și asigurarea funcționalității și durabilității Centrelor de validare a cunoștințelor obținute în context nonformal și informal.
8. crearea unui mediu favorabil participării elevilor și studenților în procesul de elaborare, implementare și evaluare a politicilor în domeniul Educație, cât și implicarea activă a acestora în toate etapele proceselor de luare a deciziilor.
9. consolidarea capacității Consiliilor de elevi și a Consiliului Național al Elevilor și asigurarea sustenabilității acestor prin finanțarea activităților ce țin de promovarea, monitorizarea și apărarea drepturilor copiilor pe care îi reprezintă.
10. elaborarea unui studiu care ar avea ca scop măsurarea gradului de satisfacție a elevilor și studenților față de sistemul de învățământ din țară care să ne prezinte și perspectiva acestora atunci când vorbim despre învățământ.
11. reformarea sistemului de învățământ mediu și superior pentru ca acesta să corespundă necesităților elevilor și studenților.
12. dezvoltarea programelor de promovare a învățământului dual în Moldova, totodată instituind mecanisme de motivare și abilitare a agenților economici în lucru cu copiii implicați în procesul de învățământ dual, însoțite cu tehnici de comunicare și predare non-formală, etc., în scopul promovării și diseminării rezultatelor obținute.
13. introducerea în curriculum-ul școlar a disciplinei "Educația sexuală și reproductivă".
14. includerea educației financiare și antreprenoriale în Curriculum școlar ca disciplină de bază.
15. în vederea eficientizării procesului educațional, bazat pe principiile de învățământ dual, se propune dezvoltarea programelor de stagii profesionale adresate studenților, cât și reglementarea mai eficientă a stagiilor de practică, inclusiv a stagiilor plătite cu introducerea mecanismelor de protecție a studenților în cadrul unui stagiu profesional.
16. măsurarea și analizarea periodică a rezultatelor învățării bazată pe capacitățile cu care este înzestrat elevul, studentul la absolvirea instituției de învățământ.
17. elaborarea studiilor care vin să testeze asocierea și corelarea dintre rezultatele educației, competențelor și piața muncii.
18. dezvoltarea și implementarea mecanismelor de finanțare (granturi nerambursabile) și stimulare a studenților interesați de cercetare și inovație.
19. asigurarea cooperării strânse între mediul privat și învățământul profesional în vederea asigurării conexiunii pieții muncii cu sistemul educațional.
20. dezvoltarea programelor educaționale de tip MOOC pentru învățământul vocațional tehnic, care reprezintă o modalitate promițătoare de a furniza o educație flexibilă și personalizată unei populații mari decât cercul studenților.

În domeniul tineret:

1. ajustarea datelor statistice dezagregate pe criterii de vârstă în conformitate cu noua Lege cu privire la tineret care ar cuprinde vârsta 14-35 ani;
2. obiective specifice pentru sporirea participării tinerilor prin intermediul organizațiilor de tineret;
3. sporirea oportunităților destinate lucrătorilor de tineret;
4. urgentarea procesului de instituire a Agenției Naționale de Dezvoltare a Programelor și Activității de Tineret, care să corespundă criteriilor prevăzute în Legea cu privire la tineret.
5. Centrul Republican de Copii și Tineret „ARTICO” urmează a fi reformat pentru a corespunde cerințelor legate de implementarea programelor educaționale și a programelor destinate tinerilor;

6. revederea programului de extindere a Centrelor de Tineret, dotarea suplimentară a Centrelor de Tineret pentru ca acestea să corespundă necesităților de dezvoltare a tinerilor și posibilitatea includerii în program a Centrelor de Tineret create și dezvoltate de către organizațiile de tineret;
7. susținerea participării elevilor prin intermediul consiliilor de elevi la toate nivelele;
8. promovarea activă a oportunităților oferite de programul Erasmus + în rândul tinerilor din mediul rural dar și a celor cu oportunități reduse;
9. majorarea bugetului dedicat sectorului de tineret;
10. reformarea activității Comisiei Guvernamentale pe Politici de Tineret și crearea structurilor de co-management la nivel local pentru asigurarea participării tinerilor la procesul decizional.
11. promovarea participării semnificative în rândul tinerilor la nivel local și național prin intermediul organizațiilor de tineret, centrelor de tineret, consiliilor locale ale tinerilor, comisiilor de co-management și a comisiilor pe politici de tineret.